

NICOLAE MANOLESCU

Interviu
săptămânii

Un parlament invizibil

Pag.
8-9

SĂPTĂMINAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL IV • NR. 6 (158) • 11-17 februarie 1993 • 16 PAGINI • 45 LEI

MONICA
LOVINESCU

IROSITI și
IROSITORI

Pag.
13

ANDREI
CORNEA

Egoism
parohial

Pag.
3

ILEANA
MĂLĂNCIOIU

Din criză
se-ntrupează
POEZIA

Pag.
14

TIA
SERBĂNESCU

A reapărut
"Scînteia"

Pag.
7

ILIE
SERBĂNESCU

Acstea ne sănt
interesele
naționale?

Pag.
5

DINU
PATRICIU

"Cred că ne naștem liberali"

Pag.
10-12

Cititorii încep să răspundă la CHESTIONAR DRAGĂ "22"

Sintetă singura publicație, din cele pe care le citesc în mod obișnuit, în limbajul căreia mă regăsesc, singura prin limbajul căreia accept să-mi pun în cauză imaginea despre un fenomen sau altul, discursul despre lumea în care trăim; singura care îi caută – dovedă "Chestionarul" – pe cei pe care "i vorbește", în dorință de a o face mai bine.

Cred că vă face bine să o știți și să convinsă că asta nu vă face vanitoși.

Și pentru că sunt – cred – prea numerosi cei care consideră că ceea ce văd ei este Realitatea și ceea ce știu ei este Adevărul, aș îndrăzni să vă sugerez organizarea unei mese rotunde la GDS: ar trebui să vedem și ce se (mai) înțelege prin acest concept; accentul ar trebui să cadă pe realitatea (realitățile) politică (politice), socială (sociale). Nu mă refer la aspecte ale realității, ci la un complex mental, la particularitățile reflectării în condițiile noastre, la reducțile, asimilările, scurcuiturile care însoțesc formarea unei imagini a realității (lucru fundamental dacă avem în vedere dorința și nevoie de creare unui spațiu interior al democrației) precum și la demontarea discursului care este presupus a da seama de această imagine, cu clișeele și insuficiența lui. Cred că ar trebui să existe colaborări dinspre filosofie, logică, psihologie, semiologie, politologie, sociologie, antropologie, etnologie, medii de informare și chiar psihiatrii.

Poate s-ar putea vorbi despre pragmatica Puterii, dar și o opozitie, nu în termeni militari, ci în termeni de roluri, funcții, disfuncții, circumstanțe etc. Poate ar mai trebui discutat și despre conceptul de Putere; ce este azi la noi "puterea celor fără de putere".

Mă gîndesc că ar reveni revistei "22" să caute, dincolo de speranța politică, și alte resurse de vitalitate: ce ne face să (mai) trăim, ce ne (mai) ține aici; ele trebuie să existe. Nu mă gîndesc la un optimism de suprafață, dar poate că nu este totul inertie, nihilism; ar trebui poate să stim mai bine de ce ne temem, în ce mai credem...

Aș fi foarte interesat de o masă rotundă a redacției "22" despre revista "22" după despușarea "Chestionarului".

În sfîrșit, fără răutățe și mai mult în glumă, v-ați gîndit să faceți un pic psihanaliza "copilului" "22" în al 4-lea an al vieții sale?

Cu cele mai alese sentimente

MIRCEA ARDELEANU
Sibiu, 1 februarie 1993

CHESTIONAR "22"

- I. În revista "22" mă interesează mai ales:
  1. editorialul
  2. scrisorile de la cititori
  3. cronică politică (comentariile politice)
  4. accentele
  5. interviul săptămânii
  6. reportajele
  7. documentul istoric
  8. eseurile filosofice
  9. eseurile culturale
  10. mesele rotunde la GDS
  11. pagina ultimă, dedicată evenimentelor internaționale sau prezentării țărilor străine
  12. actualitatea culturală

Răspunsurile la chestionar se vor da după 8 aprilie, pentru ca toți cititorii noștri, din țară și din străinătate, să aibă timp să răspundă. Mulțumim anticipat celor ce și vor cheltui timpul și banii pentru că s-o facă.

Stimată doamnă Gabriela Adameșteanu,

Aflăm, dintr-o succintă notă apărută pe ultima pagină a "Tineramei" (nr. 111) sub titlul "Puci eşuat la Uniunea Scriptorilor", că ultima ședință a obștei scriitoricești "a fost un prilej pentru cățiva membri să susțină un curent de opozitie împotriva actualului președinte Mircea Dinescu" și că, după închiderea ședinței, președintele M. D. a declarat revistei în cauză: "A fost un puci eşuat. Nu am vrut să-mi dau demisia. Vreau să-mi duc treaba pînă la capăt. Motivul falsului conflict a fost bursa mea la Academia de arte din Berlin".

Mircea Dinescu se înșeala și încearcă să ne însele și pe noi (bieți naivi!) cu o ipocrizie calculată. Căci nu există nici ceea ceva legătură între bursa berlineză și actualului președinte al U. S. și supărările colegilor de breslă ai domniei sale. Realitatea, inflexibilă ca o axiomă, este că nemulțumirile acestora au apărut pe fondul unei deteriorări vertiginioase a climatului din Uniunea Scriptorilor și au fost exacerbate de inconstanță cu care judele și năbădăiosul președinte a înțeles să risipească fondurile obștei, întîmpinând apoi, de fiecare dată, cu grimase și piroete smecheresti, reproșurile tot mai insistente care i se aduceau.

Pentru ca, iată, acum, cincisul gropar al Uniunii Scriptorilor să declare imperturbabil, cu o seninătate năucitoare: "Nu am vrut să-mi dau demisia. Vreau să-mi duc treaba pînă la capăt".

Evident, domnule Mircea Dinescu, nu ati făcut (încă) totul pentru prăbușirea definitivă a Uniunii Scriptorilor. Mai aveți doar un pas, așa că, bine zicet, duceți-vă treaba pînă la capăt. Ce vă pasă dumneavoastră de "gospodinele de la 22" (așa le numiți, cu o sintagmă stupeifiantă, pe doamnele Gabriela Adameșteanu și Illeana Mălăncioiu) și de ceilalți scriitori care sunt "în gașcă cu Buzura" și care s-au saturat să vă mai suporte incompetența și irresponsabilitatea? Sigur că da, duceți-vă treaba pînă la capăt.

Fă-te că lucrezi, Mircea!

Prof. GEO GALETARU

■ Abonată din 1990 la revista "22", am citit toate numerele ei. Cred că acest fapt spune totul despre interesul special pe care-l am pentru această publicație, pe care o simt ca unul dintre puținele cîstiguri mari, de după decembrie '89. Fără "22" mă simt mai singură, mai deprimată. Dacă n-ar apărea o săptămână, mi-ar lipsi ceva. Sunt sigură că aceasta nu este doar situația mea, ci a tuturor cititorilor constanti ai acestei reviste, care și-a format un public al ei.

În același timp se petrece ceva curios cu mine. Îmi este dragă așa cum este acum (mai ales în ultimele numere; ultimul chiar fiind absolut excepțional) și nu-mi doresc schimbări importante în

conținutul ei. Ar fi păcat să coboare nivelul intelectual al discuțiilor și să cadă în capcana atragerii unei alte categorii de cititori. Sunt suficiente ziarele și revistele cu rubricile pe care, eventual, le propună.

Mie mi se pare important "22"-ul prin faptul că este cu totul și cu totul altceva decit toate publicațiile ce apar la noi. Are o ținută invadată și faptul că nu poate fi ușor imitată îl dovedește decesul, după părerea mea, al "Dilemei" lui Andrei Pleșu. Am cumpărat, din curiozitate, primul nr. și l-am găsit plăicos și total neinteresant.

Intrucît spațiul din ziar alocat chestionarului este, obiectiv, prea restrins, voi adăuga aici cîteva comentarii.

1. Aș dori reluătă discuția cu Gabriel Liiceanu (pe care deși nu-l cunoșc personal, îl simt foarte aproape și drag) pe o temă anume: cum sfătuiește el un tînăr – să zicem de 15 ani – să-si for... ura – prin ce lecturi și în ce ordine.

2. Andrei Cornea – pe care, tot așa, din păcate nu-l cunoșc decit prin intermediul revistei "22", dar pe care-l apreciez în mod cu totul special. Aș dori să abordeze printre alte subiecte și cel al formării lui intelectuale: etape, lecturi, evenuale observații în legătură cu această perioadă a vieții lui.

3. Nicolae Constantinescu, chirurg. (Stiu că a mai fost în 1991 prezent în revistă.) Aș dori să revină.

4. Gheorghe Zamfir.

5. Principesa Margareta, Insă nu în schimb de amabilități, ci o ocazie de a se prezenta ca intelectual românilor.

Așa cum probabil ati dedus, mă preocupă în mod special formarea intelectuală a tinerilor. Am doi bieți, de 17 ani, respectiv 15 ani și consider că redacția "22", GDS-ul pot face ceva pentru îndrumarea acestor tineri. Cînd mă gîndesc la îndrumarea acestor tineri, cînd mă gîndesc la îndrumarea, înțeleg nu numai un îndreptar de lectură, ci chiar evenuale sfaturi cum să-si testeze aptitudinile pentru a face cea mai potrivită alegere a meseriei etc. Deci propun o rubrică care să se adreseze tineretului interesat de studiu și părinților care vor să-si îndrumă corect copiii.

RODICA RIFF
Sibiu

ANUNT

Revista "22" anunță, pe data de 2 martie, un concurs pentru posturile de redactor și reporter. Interviurile cu cei interesați vor avea loc în fiecare miercuri după ora 15, la sediul redacției din Calea Victoriei nr. 120. Relații la telefon: 614.15.25.

Numai 360 lei

costă abonamentele cu jumătate de preț oferite de

REVISTA "22" PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVI, STUDENȚI, FOȘTI DETINUTI, POLITICI, VETERANI DE RAZBOI.

Cei interesați să rugați să expedieze prin mandat poștal suma de 360 lei pe adresa:

Revista "22" cont 45103532, BCR Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10.
Totodată, cei interesați să rugați să trimite adevărările corespunzătoare (talon de pensie, adevărările de la scoala etc.) pe adresa:

Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

Abonamentele la jumătate de preț pentru aceste categorii de cititori (lunile ianuarie-iunie 1993) vor fi sponsorizate de Asociația EST-LIBERTÉ.

Abonamentele din octombrie-decembrie 1992 au rămas încă nesponsorizate.

Pentru cei care nu fac parte din categoriile amintite, revista "22" asigură contractarea unor ABONAMENTE CU REDUCERE. Costul unui abonament ridicat de la sediu (Calea Victoriei nr. 120), cu posibilitatea păstrării exemplarelor, este de 470 lei pe trimestru.

Pentru abonamentele expediate prin poștă, costul va fi de 600 lei.

CITITORII DIN STRÂINATATE se pot abona la revista "22" depunind costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Tîriac S.A. București: pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235 (cu specificația: PENTRU REVISTA "22") sau trimișind un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 72 dolari pe an (36 dolari pe 6 luni, 18 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibilă (120 DM anual, 60 DM pentru 6 luni, 30 DM trimestrial, 400 franci francezi anual, 200 franci pentru 6 luni, 100 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de 80 dolari anual, 40 dolari pe 6 luni, 20 dolari trimestrial.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTETI CUMPĂRA DIN STOC:

Numere, după cum urmează: din anul 1990 numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 32, 33, 35, 38, 41, 44, iar din anii 1991 și 1992 – orice număr. Exemplarele vechi vor fi comercializate la prețul de 45 lei/ex. De asemenea, redacția "22" ține la dispoziția doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" (110 lei) și Ediția specială "22" – "Suspiciune de fraudă" (45 lei).

**EXCLUSIVITATEA DIFUZĂRII
ÎN STRÂINATATE A REVISTEI "22"** aparține redacției revistei "22". Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

ANDREI CORNEA

EGOISM PAROHAL

Foto: GINA MARIN

În mijlocul tuturor conflictelor și al divergențelor noastre cotidiene, iată, pour une fois, și realizarea unui consens, ba chiar a unei quasi-unanimități, cind, săptămâna trecută, la clubul Dacia, majoritatea partidelor parlamentare au adoptat o poziție comună în privința embargoului impus ex-Iugoslaviei. Mai mult, această poziție este în consonanță, în general, cu atitudinea oficială adoptată de Ministerul de Externe și de Președinție, iar cele mai multe dintre comentariile presei nu au făcut decât să o nuanceze nesemnificativ.

În mare, consensul s-a realizat în jurul a două propoziții simple însoțite de un cimp mai larg de subîntrebări și conotații exprimate mai direct sau mai ocolit. Cele două propoziții afirmă:

a) România intenționează să aplique cît poate mai bine embargoul. b) România va încerca să evite utilizarea forței militare în aplicarea embargoului.

În privința acestor două propoziții nu e nimic de spus: într-adevăr, embargoul trebuie respectat și, pe de altă parte, degenerarea măsurilor respective pe Dunăre în conflict militar deschis cu Serbia trebuie evitat.

Normal, evident.

Unde lucrurile nu mai sunt atât de normale și de evidente este atunci cind ajungem la cimpul de conotătii și comentarii subiacente. Aflăm astfel de pretuindeni ori ni se sugerează că România

și Serbia au avut întotdeauna relații bune și că, deci, actualul conflict ne obligă să ne luptăm, văi, cu prietenii; că pierderile economice sunt mari și nimenei nu pare dispus să le ramburseze sub o formă sau alta; se mai sugerează, mai ales în presă (chiar cădemocrată), că marile puteri și SUA în special vor să se descurce de răspundere pe seama țărilor mici ca România și Bulgaria. Dl. Ion Cristoiu, expresiv și folcloric, spune de-a dreptul: "Occidentalul aruncă mită-n curtea noastră".

Acreală prin urmare. Tonalitate minoră, plângândosă, glosind pe tema "eu îmi apăr săracia și nevoile și neamul". Uitate sănătățea națională, invocarea strămoșilor gloriosi, a marilor fapte de armă din trecut: "Noi suntem mici, săraci și ce au sănătatea cu noi că ne pun să ne batem cu sârbi pentru cîteva barje de păcură?". Uneori tonul devine brusc sfătul-intelgett. Se dă avertizamente. Se deplinează lasitatea Occidentalului căruia același jurnalist de mare succes îl atrage atenția să nu mai ceară țărilor mici "să-si sacrifice interesele de dragul intereselor sale".

Iată, prin urmare, despre ce ar fi vorba în realitate: embargoul impus Iugoslaviei este "în interesul Occidentalului".

În Iugoslavia se comit zilnic orori de neimaginat: război, purificare etnică, alungarea și uciderea civililor, violarea

femeilor, distrugerea orașelor și satelor, tribalizarea unei țări altădată prospere, învățătirea oamenilor, milioane de refugiați. De aceea a fost impus embargoul asupra celor mai vinovați – chiar dacă nu unicii vinovați – dintre participanții la război. Nu e o soluție ideală și nici nu e clar că el va reuși să stopeze luptele. E totuși un efort și, mai ales, reprezentă o măsură mai puțin distructivă decât o intervenție militară. România trebuie să participe la embargo nu fiindcă ar fi în interesul Occidentalului, ci fiindcă este în interesul miliioanelor de civili nevinovați din Iugoslavia ca războiul să se încheie înainte ca ei să fie masacrați. Poate că petrolul din barje fiind opriți, cîteva tanuri vor rămaîne nemiscate și se va vărsa ceva mai puțin sânge. E interesul nostru, în primul rînd, și nu al Occidentalului, că practica purificării etnice să fie aspru sanctionată, e interesul nostru, ca și cel al întregii lumi, că autorii de crime împotriva umanității să-și primească pedepsa.

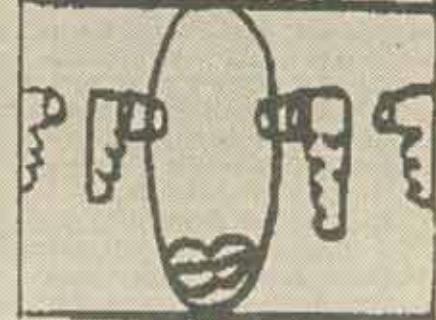
Alții au trimis trupe în Iugoslavia sub pavilion ONU. Au căzut și victime. Băieți tineri și curajoși au plecat dintr-o țară prosperă și bogată să moară undeva, prin Bosnia. Noi n-am trimis trupe și nici nu s-a cerut. Alții au expediat și expediții zilnice avioane cu ajutorul umanitar la Sarajevo, evitându-se astfel ca zeci de mii de civili să moară de foame. Cite ajutoare am trimis noi la Sarajevo? A, noi suntem săraci, suntem "în tranziție", n-am nici de unele! (În schimb ne minimizăm, ca di. Paul Everac, pe cei ce ne trimis nouă ajutoare, cum că aceia ar dori să ne transforme în "lada de gunoi a Europei".) Dar nu are și România nicio responsabilitate ca semnatara a Cartei ONU? Nu are și ea datoria de a ajuta după puterile ei la stingerea unei imense tragedii? E aceasta o chestiune care nu ne privește? E aceasta doar treaba Occidentalului?

Ne tot lamentăm că nu avem echipamentul necesar pentru a opri

barjele. Dar ce ar trebui? Să trimitem americanii portavionul "Missouri" la Oltenia? Să debarce Legiunea Străină franceză la Calafat? Ne plingem că înregistrăm pierderi economice grave. E adevarat. Dar dacă acesta este prețul pentru ca, în fiecare zi, în Iugoslavia să moară cîțiva oameni mai puțin, pentru că a lipsit un surub în industria sîrbă de armament, prețul merită să fie plătit.

În definitiv, de respectat embargoul îl vom尊重a. Problema nu e aici. Problema este că români trebuie să stie și să li se spună că nu este vorba să se supună unui dictat al marior puteri, sau unui decret de "jandarmerie internațională". El trebuie să înțeleagă gravitatea crizei iugoslave, enormitatea dramei umane ce se consumă acolo și necesitatea de a contribui, pe cît le este cu putință, la oprirea ei. Un recurs la forță pe Dunăre este, firește, de nedorit și de evitat. Dar dacă se va ajunge acolo, poporul român trebuie să stie pentru ce a fost necesar. Nu pentru a face pe plăc marilor puteri, ci pentru a opri un act de terorism internațional ce, lăsat nesanctionat, ar afecta profund chilii interesele noastre naționale. Nu este vorba să facem paradă de entuziasm războinic. Dar trebuie să fim în stare să ne asumăm și responsabilitate și riscuri. Si mai ales e neapărat nevoie să ne dovedim capabili de solidaritate umană cu victimile unei tragedii, solidaritate pe care știm, alțiminteri, să o pretendem de la alții. Faptul de a fi o țară mică nu are voie să funcționeze ca pretext pentru dezinteres, lasitate și egoism parohial.

CRONICI POLITICE

HORATIU PEPINE

VICLENIE BALCANICĂ

Primul lucru pe care l-a spus șeful delegației parlamentare române la întoarcerea de la Strasbourg a fost că trei episoade ne-au boțit iarăși imaginea, tocmai acum cind toată lumea să-a declarat la unison pentru admiterea țării în Consiliul European. Primul – citarea doamnei Cornea la Procuratura Municipiului București, al doilea – instalarea pe față a cenzurii în televiziune, prin restricțiile impuse emisiunilor minorităților naționale, și al treilea – transmiterea unor informații distorsionate despre sanctiunile îndreptate împotriva statelor care nu respectă embargoul iugoslav. Șeful delegației române, dl. Florea Dudită, membru FDSN, părea chiar că face reproșuri autorităților române, și nici nu e de mirare, căci acolo va fi fost assaltat cu întrebările cele mai incomode. Uimitor este că toate aceste lucruri s-au petrecut puțin înainte de începerea sesiunii Adunării Parlamentare a Consiliului European și că în țară presa și Opoziția formulaseră avertismente foarte clare. Păunescu, care tocmai comemora pe Ceaușescu în ajunul plecării, nici n-a fost lucrul cel mai rău. Discursul său despre toleranță religioasă a fost doar o metaforă a ceea ce el reșimte ca intoleranță politică.

Din momentul în care Parlamentul și-a nominalizat delegația, s-a spus că lucrurile s-au întocmit în așa fel ca România să nu fie admisă, că există o deliberată acțiune de discreditare dirijată de cercuri oculte. Cum se face – a întrebăt atunci Dinu Patriciu – că tocmai în ajunul unor momente semnificative vin minerii la București sau, dacă acest lucru nu mai e posibil, un vechi disident anticeaușist este acuzat de trădare, iar un adulter al lui Ceaușescu este trimis să ne reprezintă în forurile europene? Același lucru l-au spus și liderii FSN și e de subliniat că întimplările vietii noastre politice sunt în continuare atât de confuze, atât de contradictorii încât foarte

dintele Iliescu, sprijinit de către Puterii care par să spună contrariul. Iată, de foarte curind să-a semnat acordul de asociere la Comunitatea Economică Europeană, un acord care conține mai puțin prevederi economice, cît de natură politică și culturală. E vorba mai întâi deci de o opțiune politică, întrucât integrarea economică este un proces de lungă durată. Si cu toate acestea nimic din declarațiile și actele Puterii nu sint lipsite de orice echivoc. Contradicțiile se țin lanț. Înăuntru, Cornelius Vadim Tudor se face purtătorul neoficial de cuvînt al cercurilor de la Cotroceni în discreditarea disidenților anticomuniști, iar acum, îndată ce informația despre eșou nefavorabil al cărării doamnei Cornea a ajuns în țară, același Vadim Tudor declară într-o conferință de presă că cătă Procuratură este abuzivă și o gratulează pe d-na Cornea cu epitetele magniloioare. Pe de altă parte, este greu să acceptă că liderul României Mari este animat de bune intenții.

Tot el este acela care s-a zbătut să trimite la Strasbourg pe Ioan Iuliu Furo, etnic maghiar și membru al partidului România Mare, cu intenția explicită de a minimaliza declarațiile și revendicările UDMR-ului. Să se cunoască adică faptul că în România mai sunt și unguri de bună credință. E momentul să spunem acum că partidele românești, în rivalitățile lor, gindesc că forurile europene ar putea fi instante de arbitraj pentru problemele noastre interne. România Mare trimite un maghiar la Strasbourg cu intenția de a pleda pentru un alt punct de vedere decât cel al reprezentanților legitimi ai etniei

maghiare. FDSN trimite pe Adrian Păunescu pentru a convinge Europa că provincialismul nostru naționalist e legitim și credibil și că Opoziția filo-europeană este minoritară și nesemnificativă. Din toate acestea rezultă că responsabilii politici de astăzi nu minimalizează importanța integrării noastre în organismele europene, ba chiar dimpotrivă, doresc această integrare, dar numai într-un fel care să le legitimeze acțiunile. Nu întîmplător, argumentul major adus de FDSN a fost că România trebuie să fie primită în Europa așa cum este, cu Vadim și cu Păunescu adică, cu toate extremismele și intoleranțele sale, cu abuzurile și cu obscurantismele care domină încă viața noastră publică. Dacă Puterea pare în ultima clipă să se dezică de unele din actele sale, acest lucru se întimplă în virtutea unei viclenii balcanice, a unei duplicități care nu i-a lipsit nici lui Ceaușescu. O probă clară a duplicității e chiar faptul că în timp ce delegația română se găsea la Strasbourg, Parlamentul României aproba în procedură de mare urgență acordul de împrumut cu Comunitatea Economică Europeană, acord care conține la rîndul său condiționări economice serioase, dar cu inevitabile implicații în sfera vieții publice. Reservele valutare odată epuizate, acordul cu FMI aminat din cauza părții române, Puterea se grăbește să accepte prima ofertă care îi stă la indemnă. Teoretic, ratificarea acestui acord înseamnă un angajament pentru accelerarea reformei economice, dar, e ușor de prevăzut că se vor găsi destule subterfugi, cum au fost de pildă aceleia pentru amînarea reformei fiscale. În încheiere, să spunem că Opoziția e la rîndul ei de mare utilitate pentru proiectul Puterii. Domnul Meleşcanu însuși declară că opinile Opoziției sunt de nenumărate ori folosite în exterior ca probă că la noi există vederi democratice. Dacă aceste opinii sunt sau nu dominante în viața noastră publică, dacă ele sunt reprimate sau promovate e un lucru așezat cu grijă în penumbră.

GABRIEL ANDREEȘCU

PARTIDUL, PREȘEDINTELE SI DETALIUL ÎN VIAȚA POLITICĂ

O deficiență a comentariilor "politologice" sunt raționamentele generale și mecaniciste. În realitate, detaliul joacă un rol considerabil în viața politică, și ajunge decisiv într-o perioadă de coagulare a instituțiilor. De aceea, prima obligație (deontologică) a celor ce analizează viața politică este de a informa; explorarea în adîncime a activităților de partid, a deciziilor care se iau, descrierea lor, sănătatea, mai prețioase și mai merituoase decât pot bănuia cei ce fac interpretări de la distanță. Voi avea în vedere tot studiile din Sfera politicii nr. 1, care tratează eșecurile Partidului Alianței Civice și ale președintelui său drept victimizarea grupului de elită al opoziției.

Cum trebuie înțeleasă infringerea suferită de Nicolae Manolescu în competiția pentru candidatura Convenției Democrate la președinție? (Am impresia că nimeni nu a părut cu adevărat interesat să învețe din acest eșec.) Ar putea fi enumerate motivele concrete pentru felul în care a votat fiecare din cei 57 electori ai CDR. Dar opțiunile lor finale nu spun totul. Ele au evoluat de la o situație oarecum favorabilă lui Nicolae Manolescu. Ion Rațiu, care suferise un eșec zdrobit în 1990, nu avea nici o șansă să-l depășească pe Ion Iliescu în 1992. Alți potențiali aspiranți de pe lista CDR: Sergiu Cuneacu, Nicu Stănescu, nu puteau să facă o mai bună prestație electorală. La peste 7 luni de la intrarea în viața politică, Nicolae Manolescu atinsese aproximativ 8% din simpatiile electoratului – conform mai multor sondaje –, deci mai mult decât alți lideri ai partidelor din opoziție. Avea, în plus, un cert prestigiu în lumea intelectuală. Eventualele limite contau mai puțin pentru reprezentanții formațiunilor politice din Convenție, pentru care decisivă râminea poziția relativă a concurenților la candidatura CDR. Nicolae Manolescu a făcut însă un lucru care a schimbat complet raportul dintre el și ceilalți membri ai Convenției Democrate: a declarat că și va prezenta candidatura la președinție fără ca partenerii din CDR să fie înștiințați. S-a gândit, probabil, că și va pune competitorii în față unui fapt impletit. O mișcareabilă, a unui jucător versat? După cum s-a văzut, nu. Procedind astfel, Nicolae Manolescu ieșea (împreună cu partidul său) din rîndul celorlalți participanți ai CDR. Un auto-exil (accentuat și prin alte luări de poziție inconfortabile) intrucît oferă CDR la alegerile prezidențiale era o problemă internă a Convenției Democrate. Poate s-a vrut să se imite exemplul liberalilor, sperîndu-se să se imite și succesul. La mai multe locuri, exagerînd tot timpul asupra puterii lor în raport cu celelalte partide și amenințînd că se vor retrage. Dar amenințările lor nu duseseră la o intrerupere a relațiilor. Competiția se ducea între parteneri, "în interior". Purtarea PAC și a lui Nicolae Manolescu a marginalizat apărută voînță de a lărgi lista inițială de candidații (s-a vorbit de propunerile făcute lui Gabriel Liiceanu, Stefan Aug. Doinaș sau Victor

Rebengiuc), ajungîndu-se la Emil Constantinescu. Văzut drept o expresie a CDR, Emil Constantinescu avea un avantaj din start față de Nicolae Manolescu, percepit drept un contestator al Convenției. Un mecanism asemănător a funcționat și în privința repartiției locurilor pentru alegerile parlamentare. Cind au început discuțiile pe marginea listelor, liderii PAC erau considerați ostili celorlalte formațiuni (exceptînd poate PNL-AT). În sensul acesta, "vinovați". Negociatorii PAC porneau negocierile, ca urmare, de pe poziții dezavantajoase. În plus, participînd, alături de alte partide, la discutarea procentelor, în loc de discutarea oamenilor, PAC renunța la un atu important: calitatea candidaților săi. Cum de să-riță PAC unei optici care nu numai că era unfair față de alegători, dar și anula principalul avantaj? Există o motivație obiectivă, în termeni de interes, a consensului partidelor față de repartitația procentuală. Listele de candidați erau decise de comitetele directoare ale partidelor. Practic, toți membrii acestor comitete aveau asigurate locuri în Parlament, dacă obțineau în cadrul CDR un procent limită, respectiv, dacă CDR atingea un scor rezonabil la alegeri. O competiție între candidați ar fi creată, în schimb, o neșură pentru majoritatea membrilor din comitete. Dar transacționând procente, în condițiile ostilității create de comportamentul liderilor, PAC devine principalul perdant. PNCD, PNL-AT, PSDR, PER... se descopeau în poziția de parteneri ai unei coaliții interne, interesătă să "răpă" procente de la principala resursă, constiția faptului) mai curind drept un grup exterior. S-a comentat după aceea că împărtășirea nu a corespuns raporturilor obiective dintre partide. Perfect adevărat, dar a gîndi situația în termeni de ingratitudine a partenerilor față de PAC constituie o lectură politică naivă.

Această experiență ar trebui avută în vedere de PAC în legătură cu discuțiile privind formarea unei unice formațiuni liberale. Nicolae Manolescu a fost din nou prompt, afirmînd că o astfel de formațiune urmează să fie condusă de el însuși, înainte de a avea consultări cu partenerii de proiect. Bănuiesc că acest comportament va repeta problemele anterioare ale lui Nicolae Manolescu și ale PAC. Îi va face pe ceilalți potențiali candidați să se coalizeze în față pretențiilor liderilor PAC, slabindu-le poziția în negocieri. Poate să depășească PAC tensiunea creată de primele gesturi? Aceasta este o problemă a PAC, pe care o va rezolva sau nu. Dar râmine observația mai generală, pe care o permite experiența sa în cadrul CDR: puterea de negociere a unei formațiuni politice este mai mare atunci când se află în "interiorul" unei coaliții față de cazul "în afara" ei. A te așeza însă într-o coaliție presupune asumarea regulilor de joc, un minim respect al partenerilor politici. În cazul acesta, iată, morală este cîștigătoare, iar comportamentul individualist face viitorul foarte nesigur.

AURELIAN CRĂIȚU

RESTRUCTURARE SAU STAGNARE? sau despre dilemele economistilor

Cind în urmă cu aproape trei luni de zile noul ministru de stat Mihai Negrițoiu anunță ca obiective centrale ale noului guvern ajustarea structurală și restrucțuirea sectorială, opinia publică românească avea toate motivele să fie îngrijorată, în condițiile în care nu se făcuse aproape nimic pînă atunci în acest sens, declinul economic nu putuse fi stopat, iar conjunctura politică devenea incertă și cel puțin în apără favorabilă forțelor conservatoare. Între timp, temerile inițiale, departe de a fi risipite, n-au incitat să crească, asupra măsurilor radicale de care depind ajustarea și restrucțuirea planină în prezent un mare semn de întrebare.

Continuînd seria conferințelor recent inițiate, noua Societate Română de Economie și-a propus ca temă de reflectie tocmai stadiul și perspectivele restrucțuirii industriale. Întîlnirea de vineri 5 februarie, condusă de Daniel Dăianu, l-a avut ca invitat pe Vasile Pilat, care a expus liniile majore pe perioada următoare. Pornind de la premissa realistă, potrivit căreia nu putem vorbi de o trecere efectivă și pe scară largă la economia de piață atîn timp cînd nu se rezolvă cu adevărat problema restrucțuirii aparatului productiv, amînată sau ignorată pînă în prezent, Vasile Pilat și-a exprimat convingerea că acest proces reclamă intervenția hotărîță a statului, confrontat cu necesitatea urgentă de a găsi, într-un mediu incert și confuz, răspunsul la următoarele trei întrebări: cum să "conduci" restrucțuirea, în ce ritm și pe baza căruia proiect sau model? Dîncolo de necunoscutele majore ale momentului de față, singura certitudine în vizionarea d-lui Pilat reprezintă obiectivul final, o economie cu structuri integrate pieței mondiale, realizabilă doar în urma unei dezvoltări selectivă, pe baza unei minuțioase analize a avantajelor comparative (dotarea cu resurse putînd fi doar unul dintre multele criterii pentru stabilirea lor). Dezvoltarea selectivă trebuie să includă însă, în același timp, agentișii economici nerentabili, eliminîndu-se a fi făcută abia în urma luării în considerare a citorva criterii definite (trebuie comparat, de exemplu, în opinia d-lui Pilat, venitul național pe care-l produce întreprinderile, cu costurile lichidării sale, după cum nu trebuie pierdut din vedere nici faptul că mediul economic incert nu ne permite încă să selectăm, potrivit criteriilor univoce ale pieței, agentișii nerentabili de cei nerentabili).

Convingerea finală a lui Vasile Pilat, potrivit căreia se impune crearea unei "strategii" macroeconomic bine definite, care să constituie un cadru de referință pentru "strategiile" la nivel sectorial (ele însele servind drept cadru de referință pentru "strategiile" la nivelul întreprinderilor), a trezit, după cum era și firesc, vîî intr-o concisă și penetrantă alocuțune, a reliefat faptul că în cele din urmă, restrucțuirea industrială este inseparabilă de transformarea proprietății, un proces aflat în clipa de față într-o triplă criză: instituțională, operațională (nu se poate exercita cu adevărat dreptul de proprietate, politica exizantă dusă pînă în prezent – cazul legii fondului funciar – nefăcind altceva decât să agraveze conștiința că criza, oamenii răminind astfel la chernul voluntarismului statului și decizională (între cel care decide și proprietate nu există în cele mai multe dintre cazuri nici o legătură). Economia noastră continuă, de aceea, să fie una

La numai trei ani de la ceea ce s-a numit revoluția română – și ceea ce pentru atâtia iești în stradă în căutarea demnității și libertății a și fost o revoluție – restaurația este aproape totală. Ne place, nu ne place, trebuie să recunoaștem că viteza și amplitudinea restaurației sunt remarcabile. Structurile care păreau să se fi elăznit serios s-au refăcut solid. Cei ce se arătau la un moment dat în defensivă au recuperat complet fiind acum într-o ofensivă pe toate fronturile. Puterea aparține exact și integral celor care au deținut-o și înainte de decembrie '89. Doar piațele de la suprafață sunt altele. În trecut, erau reprezentanți de frunte ai partidului unic, scoși acum la reformă sau dată la remaiant și care tac resemnat tocmai pentru că n-au avut niciodată efectiv puterea. În prezent piațele sunt mai numeroase și bilbiul este mai mare: mai multe partide, unele chiar de opozitie, manifestații de stradă, presă independentă și de scandal, societăți comerciale, privatizări. Si placerea puterii este mai mare; a ieșit din monotonia și austerioritatea trecutului. Diversiunea, pentru a fi făcută, nu mai trebuie neapărat stabilită centralizat căci s-a liberalizat, opulența nu mai trebuie reprimată pentru a nu se încalcă normele etice și echității socialiste, ci se poate defila cu ea. Sunt structuri și pirghii importante ale puterii în cazul cărora n-a fost nevoie de recuperare, căci ele n-au fost vreun moment pierdut de foștii deținători ai puterii. Este în principal cazul instituțiilor neeligibile ale țării: armata, serviciile de informații, serviciile de ordine publică, justiția, procuratura, televiziunea etc. Unde însă au fost necesare recuperări, acestea s-au efectuat metodic, sistematic și cu eficiență maximă.

Ultimul atac, de anvergură, a fost dat după alegerile din septembrie, cind succesul relativ al forțelor stângiste a fost făcut de către însăși opoziție, care, în loc să participe la guvernare și să stea cu sula-n coasta puterii, i-a invitat insistent pe învingători să preia tot: și aceștia n-au existat, împinzând cu cesești consilieratul guvernului și cu foștii activiști și cadriști (ca gîndire și mentalitate) prefecturile, șaloanele doi și trei ale administrației de stat centrale și locale. Astfel că acum restaurația nu mai are fisuri. Președintele Iliescu este prizonierul de elită al "restauratorilor". Mizind și bazindu-se pe aceștia în consolidarea sa politică, dl. Iliescu nu se mai poate deroba de ei nici chiar atunci cind îl să intendoamă.

Văcările ar fi inutile. Căci se stie bine că lupta pentru putere este necrutătoare și întotdeauna ciștință cel mai tare. Au ciștințat cei tari și au pierdut cei slabii. Din păcate pentru ceea ce va urma, problema nu se poate pune doar în asemenea termeni. Pentru momentele de restrînte interne și externe prin care trece România, jocul politic nu poate fi doar de genul de sumă nulă, adică ceea ce unii pierd, alții ciștință. Există și posibilitatea unui joc cu sumă pozitivă, respectiv chiar dacă unii pierd și alții ciștință, pe ansamblu se

ILIE ȘERBĂNESCU

ACESTEA NE SÎNT INTERESELE NAȚIONALE?

Foto: GINA MARIN

degașează un beneficiu care este al țării și, prin incidentă, al fiecărui participant în parte. Din nefericire există și un joc cu sumă negativă. Ansamblul pierde, ca și fiecare dintre participanți, și relativilor ciștințători nu prea le va folosi victoria. Este marea amenințare a actualiei restaurații. Nici nu este nevoie ca "restauratorii" să dorească și să urmărească revenirea la trecut sau rămninere în trecut, ci este de-a-juns că mentalitatea lor nu poate fi alta decât cea de dinainte, că ei, cu rea-credință sau fără, nu pot de fapt a concepe altfel lucrurile, măcar din spirit de conservare. Un "restaurator" nu poate fi de pildă pentru descentralizare deoarece, din experiență, a învățat că numai centralismul poate oferi omnipotentă incomptență.

Si măcar de-ar fi vorba doar de spiritul de conservare. Se asistă aproape zi de zi la un joc care rămîne de neînțeles, căci, în timp ce se invocă obsedant că este făcut în numele intereselor țării, acestea ies mai degrabă văduvite decât servite. "Restauratorii" și-au ales ciștință purtători de cuvînt, fie parlamentari fie unele publicații. Scenariul este mereu și mereu același, multiplicat ca la xerox. Orice suflare care nu este de aceeași parte a baricadei – oameni politici, oameni de cultură, ziaristi etc. – este făcută vinovată de trădare de neam și țară. Pentru denigrare și delegitimare sunt folosite pe larg dosarele securității (nici nu este nevoie să ne întrebăm cum au acces la ele), de unde sănt luate date cu care se concep denaturări și diversiuni. În singurii apărători și deținători ai monopolului românilor se erjează ei, "restauratorii". Împotriva celor pe care ei îi consideră dușmani interni – care sunt reformiști – apără țara cerînd întorcerea în '89, adică la capătul unui experiment economic care s-a dovedit un eșec de proporții, făcîndu-se a uita că nimic altceva decât comunismul a adus România pe ultimul loc în Europa și a lăsat populației moștenirea, gravă pentru decenii, a unui deficit de proteine în alimentație. Ni se propun în schimb tot felul de baliverne precum revigorarea producției, blocarea inflației, resorbția somajului, refacerea (?!) valorii leului – toate elemente de

demagogie joasă în măsura în care nimic nu îi se spune în ce privește modalitățile de realizare. Si, nu întimplător, pentru că nu există pe termen scurt soluții-miracol.

Dacă întreaga această îndelungată campanie de demagogie și diversiuni a fost făcută cu scopul restaurației, campania ar trebui să inceteze, căci obiectivul a fost atins. Dacă va continua, nu poate fi vorba decât de maladia pe care comunismul a adus-o întotdeauna cu sine – lupta de clasă – care a aruncat societatea în clivaj și a omorât productivitatea muncii.

Nu trebuie să avem îndoilei, fiind absolut clar unde duce drumul acestei lupte de clasă, care este de fapt lupta incompetenței cu întregul popor: perpetuarea dezastrului economic, eliminarea oricărei șanse și oricărei speranțe. Acestea să fie oare în interesul național?

Teribila întrebare se raportează dramatic la strategia pe care "restauratorii" nu ezită să o preconizeze în contextul extern actual. Aplicat economicului, naționalismul exacerbat duce la autarhie. Si izolare în epoca internaționalizării vieții economice înseamnă auto-condamnarea la faliment. Acestea să fie oare interesele naționale pentru România?

Si, ca să nu existe dubii, ni se vîră pe gît insidios antioccidentalismul și antiamericanismul. Priza la public nu este de neglijat. Căci există conștiință că Occidentul nu ne vrea și nu ne iubește. Si poate așa și este. Dar una este de a nu căsi Occidentului bunăvoieță care nu vine și nu există, urmărind însă conectarea la valorile democrației și eficienței economice pe care Occidentul le-a promovat oricum mai bine decât altunde în lume, și altă este de a transforma antioccidentalismul într-un afiș, care exact poate servi acestuia drept pretext de a ne respinge. România aflindu-se în zona unde se întîlnesc colosul german și imperiul rusesc, antioccidentalismul și antiamericanismul împing țara – și nu se poate spune că doar prin inconștienta celor ce le propovăduiesc – sub cizma

muscalului și oferă Occidentului minunata oportunitate de a-și justifica, așa de ochii lumii, propria decizie de a lăsa România în ghiarele Moscovei, dacă o asemenea decizie există. Acestea să fie însă interesele naționale ale românilor?

Conflictul din fosta Iugoslavie și, în mod dramatic, alunecoasa afacere a barjelor amintesc României că, prin asocierea la embargoul internațional împotriva Serbiei, este nevoită să aleagă între demersul punitiv al comunității mondiale și cel mai bun dintre propriii săi vecini, cu care nu a avut niciodată probleme. Dar una este de a încerca, în actuala politică externă, să se implice și capra și varza și alta este de a folosi problemele Serbiei cu Occidentul ca motiv și prilej – așa cum fac naționalist-comuniștii noștri – de a o vîră complet spre Est. Reprezintă acest viraj interesele reale ale României? Putem să uităm însă deodată că, dacă Occidentul nu ne-a dorit sau nu ne-a iubit, toate nenorocirile noastre au venit însă de la Răsărit, fie că a fost vorba de imperiul țarist fie de cel sovietic? Serviciile de informații românești s-au lăudat că au tratat KGB și GRU ca agenturi străine, iar, după evenimentele din decembrie, au căutat a convinge că în trecut au fost căluzite mereu de interesele naționale, considerind de la sine înțeles că o fac cu atât mai angajat acum. Aproape însă că nici nu mai este important dacă în prezent susțin sau nu pe naționaliștii zgromotoși, pentru că de fapt contează efectul final. Pe făgașul pe care a apucat, naționalismul actual, cu sprijin sau fără, înțoarce complet România – economic, politic și ca mentalitate – cu față spre Moscova. Si Moscova n-a știut, nu știe și nu va ști vreodată o altă relație de "colaborare" decât subordonarea celui mai slab. Si măcar sub dominația unuia mai dezvoltat sau mai civilizat mai rămîne și ceva că de căt bun. Nu este însă cătușu de puțin cazul sub cizma muscalului.

Doar drumul spre Est și cizma muscalului sub care se ajunge inevitabil urmînd acest drum să reprezinte tot ce se mai poate gîndi, concepe și speră la București? Chiar dacă suntem într-adevăr condamnați din nou să nu ieşim economic, politic și spiritual din geografia noastră estică, nu mai putem avea nici măcar decentă de a încerca să ieşim? Cel puțin, după cum evoluează lucrurile, s-ar părea că, din păcate, cei ce ne bat în cuie fără speranță în această geografie estică par să fi ciștință partida (bineînțeles națională!). Caraghios este doar faptul că pretendă să apără interesele naționale ale românilor.

ERATA

În articolul din numărul trecut al revistei au apărut următoarele greșeli: în headline – rîndul 5, în loc de locuitor se va citi lucrător; în coloana a doua, rîndul 44, în loc de subvenții de presă se va citi subvenții de pret; în coloana a patra, rîndul 63, în loc de înființarea unor investiții financiare se va citi înființarea unor instituții financiare.

EVENIMENT EVENIMENT EVENIMENT EVENIMENT EVENIMENT EVENIMENT EVENIMENT

**Conferințe
de presă**

**CINE NU DOREȘTE
AUTONOMIA
LOCALĂ?**

Date fiind problemele de nesoluționat cu care se confruntă din cauza lipsei de fonduri, primarii PAC s-au întîlnit la București în zilele de 5-6 februarie pentru a analiza situația administrației publice locale și a face proponeri pentru depășirea crizei la care s-a ajuns. La dezbatere au participat președintele PAC, membri ai Comitetului Național, senatori și deputați PAC, consilieri municipali și de sector din București.

S-a apreciat că principala dificultate vine din absența unei legi a bugetului local, ceea ce duce la un centralism excesiv, pentru că nu poate exista o adevarată autonomie locală în lipsa unei autonome financiare.

Veniturile unei localități, provenite din taxe și impozite, ajung în întregime la guvern, contribuind la formarea bugetului național, de unde localitățile li se rambursează o

cotă parte ce formează bugetul local. Un raport ONU precizează că, pentru ca o colectivitate să beneficieze de un grad satisfăcător de autonomie, este necesar să aibă un buget de 40% și 60% din totalul taxelor și impozitelor prelevate de pe teritoriul său. În țările lumii a treia această valoare este în jur de 10%, în România – între 1 și 3%. În aceste condiții, satisfacerea nevoilor locale devine practic imposibilă. Mai mult, bugetul alocat de guvern este limitat, indiferent de veniturile localității (ceea ce face inutilă mărirea taxelor, chiar cu acordul populației, pentru că banii adunați în plus nu ajung la primărie, ci tot la guvern) și aprobat pe capitolul (cît pentru canalizare, cît pentru curățenia străzilor, cît pentru salariile angajaților primăriei etc.), de unde inadecvarea la necesitățile locale, care nu pot fi cunoscute în amănunt decât de către administrația locală. S-a ajuns la un centralism atât de mare, încât primăriile nici nu au contabilitate proprie, aceasta fiind asigurată de Administrația finanțării, un organism central.

De asemenea, primăriile sunt private de o serie de venituri care, conform legii, le aparțin: de exemplu, există și în România, ca de altfel în toată Europa, o lege ce prevede că 5% din încasările benzinarilor să fie folosite pentru repararea

drumurilor; la București acești bani ajung tot la guvern, nu la primării.

Iar fondul alocat pentru salariile angajaților primăriilor este cît se poate de mic, astfel încît, desigur, teoretic aceștia pot fi dată afară, practic e imposibil, pentru că nu se găsesc înlocuitori. La Ploiești s-au dat opt concursuri, în urma cărora a fost angajată o singură persoană.

Discuțiile din cadrul acestei întîlniri s-au concretizat în:

■ proiectul unei Asociații a Aleșilor Locali (consilieri locali, consilieri județeni, primari, viceprimari), în scopul promovării intereselor locale;

■ proiectul unei Legi a bugetului local, care va sta la baza unei inițiative legislative a PAC;

■ un apel lansat tuturor primărilor, indiferent de culoarea politică, de a-și face cunoscut punctul de vedere cu privire la adoptarea Legii bugetului local.

Înfrângerea adoptării acestei legi este nu numai nejustificată, ci și "illegală", deoarece, conform art. 114 din Legea 69/91, ar fi trebuit să fie prezentată de către guvern Parlamentului pînă, cel mai tîrziu, în februarie 1992.

OANA ARMEANU

PRESA REPREZINTĂ O PUTERE DOAR ÎN IMAGINEA OMULUI POLITIC SLAB SAU INCORECT

Interviu cu MAX BĂNUŞ

Dominul Max Bănuş, considerați preșa o afacere?

Un centru de presă, cum e Tinerama, este alcătuit dintr-un sir de întreprinderi, ale căror produse principale sunt publicațiile, cartea și eventualele tipărituri publicitare. Aceste produse trebuie să fie astfel concepute încât să fie dorite de potențiali cumpărători.

De cînd ați scos primul număr al revistei Tinerama au trecut peste doi ani. V-ați recuperat investițiile?

În primul rînd, centrul meu de presă

Tinerama

Nr. 154 5 - 11 februarie 1993

Director: Max Bănuş

16 pagini - 40 lei

O PUBLICAȚIE NU POATE TRĂI SINGURĂ FĂRĂ SĂ-ȘI SFIDEZE PRIN PREȚ CUMPĂRĂTORUL

Interviu cu
BOGDAN TEODORESCU

Dominul Bogdan Teodorescu, de cînd sunteți redactor-șef al Tineramei?

De la primul număr, din 7 noiembrie 1990. Am fost numit redactor-șef cu două luni înainte, timp în care am pregătit ziarul, și de atunci încoace sunt redactor-șef al tuturor publicațiilor care au apărut sub egida noastră, deci Tinerama și apoi București.

Pe ce criterii s-a făcut numirea dumneavoastră în acest post? Ati dat un concurs?

Nu. Concursul totuși a existat, spune dl. Bănuş. Eu însă n-am avut impresia că am dat un concurs. Dar dl. Bănuş, am aflat mai tîrziu, a discutat cu 15-20 de posibili pretendenți, a discutat și cu mine și mi-a comunicat că pe mine m-ales.

Care e prețul de cost al Tineramei și care e cel de vînzare?

Tinerama se vinde cu 40 lei, iar cît costă este un detaliu pe care nu pot să vă spun.

Probabil, ca și în cazul revistei "22", prețul de vînzare este mai mic decât cel de cost. Cine acoperă diferența?

Nici măcar asta n-ăș putea să afirm, pentru că Tinerama nu s-a dezvoltat ca o revistă singură, ci în cadrul unui trust de presă care are încă cinci sau șase activități conexe – de tip editură, societate de transport proprie, secție de calculatoare productive, rețea de difuzare, secție de publicitate și.m.d., care toate la un loc constituie un tot. Acest tot este rentabil. Deci are beneficii. Revista nu este o entitate juridică, ci produsul unei societăți care are o personalitate juridică – Societatea Doctor Max Bănuş Tinerama S.A. Încă de la înființarea Tineramei, nu am judecat nici o clipă revista singură, fiindcă este foarte clar că o publicație nu poate trăi singură, pentru că ar trebui să aibă un preț care ar sfida cumpărătorul și posibilitatele de cumpărare. Fără subvenții și fără ajutorare exterioare, dacă le ai, iar dacă nu le ai, fără unele pe care le obții în interior nu-ți poți propune să realizezi o presă în care să nu faci concesii sau care să nu cadă în ceea ce numea dl. Cristian Popescu în revista dumneavoastră – "presă bulevardieră și de mahala".

Ce tiraj la Tinerama și București?

Tirajul Tineramei a fost săptămîna aceasta de 70.000 exemplare și preconizăm să-l mărim, fiindcă avem un subiect foarte "tare", la care am muncit aproape un an de zile.

București are un tiraj de 25.000 exemplare, însă va avea și el o creștere destul de mare în momentul în care îl vom difuza și în țară, unde este cerut. București este o revistă așa-numită utilitară, care există în orice capitală a lumii. Sunt reviste care se citesc de obicei la începutul săptămînii, astfel încât omul să știe și ce spectacole are de văzut în săptămîna respectivă, și ce program este la televizor, și ce poate vedea la televiziunea prin satelit, și ce mai e nou

în țară și în lume. Este revista care încearcă să "fugă" în locul clientului, să-i spună unde se găsește mîncare mai ieșină, unde își poate repara robinetul cînd î se strică, îl face o listă de shopping – nu politică, nu bîrfă, nu scandal; de altfel, nici nu ar începea, în 16 pagini abia dacă se descurcă cu toate problemele "comercial-utilitare" ale capitelei.

Difuzarea Tineramei și a Bucureștiului se realizează exclusiv prin rețea proprie?

Da. Noi lucrăm cam de un an și jumătate complet fără Rodipet. Sînt practic singura societate de presă din România care ne difuzăm în întregime singuri. Iar returnul este acceptabil: între 6 și 8%, mai crește cîteodată la 10% – chiar și la 15% dacă plouă afară –, dar am avut și sub 5%.

Prin urmare, nu avem cu difuzarea dificultăți altor ziară. Marea problemă însă, pe care o are orice ziar din țară, și cele care difuzează prin Rodipet, și cele care folosesc rețele particulare, este recircularea banilor.

Care este relația Tineramei cu editorul său?

Editorul este o societate, practic reprezentată de dl. Max Bănuş, și relațiile sunt foarte bune. Am citit în revista dvs. că dl. Cărciog nu se amestecă în activitatea de presă a Trustului Expres. Nu se poate însă spune același lucru despre dl. Bănuş care, fiind gazetar, are o vizionă proprie asupra realității, iar revista aceasta îi poartă într-o mare măsură amprenta în mod esențial în ceea ce privește tonul revistei. Încă de acum doi ani și jumătate cînd am apărut, dl. Bănuş a insistat ca Tinerama să fie o revistă fără nici un fel de implicare emoțională, fără injuri, fără atacuri la persoană. Si pot spune că, din acest punct de vedere, deținem un record – avem numai vreo nouă drepturi la replică în 120 numere publicate. Si aceasta se datorăză în primul rînd tonului impus de dl. Bănuş.

Trebue înțeleas de aici că dumnealui trasează linia revistei?

Dl. Bănuş a trasat o linie atunci, la început. După care a lăsat niște oameni să realizeze acea linie. De fapt, cam acesta este rolul unui manager de presă. Iar în momentul în care s-a fixat un tip de sablon, elastic evident, și în același timp s-a creat o echipă crescută în acest spirit, automat revista se incadrează în linia respectivă. Chiar și materialele care sosesc respectă această regulă. Pentru că, dacă la început veneau și materiale în care cineva se războia cu cîte o personalitate politică, căreia îi mai dădea cîte o lovitură sub centură, și mai lăsa să-i scape și "epitete", la ora actuală lucrul acesta a dispărut. Neapăradind o dată, neapăradind de două ori, de trei ori, omul a înțeles care e vizionarea ziarului și s-a adaptat. În fond, avem în redacție oameni veniți de la diferite cotidiene renomate pentru tonul lor agresiv, dar care, sub peria locală, s-au potolit. Si astăzi materialele lor sunt la fel de dure în conținut, dar au un ton foarte civilizat.

Cine face angajările și concedierile?

Există un Consiliu de administrație format din trei persoane, plus încă două cu funcții alăturate, care decide acest lucru prin vot. În domeniul redațional eu fac propunerile de angajare. De fapt mă ocup de angajările și de concedierile cam în 80% din domeniile societății, fiindcă nu sunt doar redactor-șef, ci și director general adjunct al societății. Pînă acum am facut puține concedieri, pentru că alegem foarte greu oamenii care lucrează cu noi, dar cine este acceptat, în principiu rămîne.

Citi angajați are revista?

În momentul de față Societatea Tinerama are 125 de angajați și încă vreo 30-35 colaboratori permanenti, deci cam 160 de angajați. Foarte curînd vor avea mult mai mulți, pentru că în 2-3 luni va intra în funcțiune tipografia, care mai necesită încă cca. 40 angajați.

Ce va mai tipări această tipografie, în afara publicațiilor proprii?

În principal cărti, avem deja contracte în acest sens, dar și ziare și reviste, cu niște excepții din zona sexy, porno, mai ales că, fiind o tipografie color, vom fi probabil solicitați de aceștia. Nu vom accepta nici zona de presă cu care nu suntem compatibili.

Sunteți și dvs. acționar în cadrul societății?

Acestea sunt detalii despre care nu suntem abilitat să vorbesc.

Interviu realizat de
OANA ARMEANU

CE FACEM, CE VEDEM ÎN București

Nr. 154 4 - 10 februarie 1993 / 40 lei

Director: MAX BĂNUŞ

Tinerama

nu reprezintă numai Tinerama. A doua publicație este săptămînialul București. Editura noastră de carte a reușit în 14 luni să publice 24 de titluri. Avem un centru de culegere pe computere Macintosh, independent și excedentar. Avem cea mai puternică rețea de transport, distribuție și vînzare de săptămînale și cărti. Acoperim absolut toate județele, avînd aproximativ 1.500 puncte de vînzare. Tipografia noastră va tipări în culori și va avea o viteză de 80.000 de Tinerama pe oră. Radio Tinerama încheie linia autarhică, fiindcă prin radio vom lansa produsele noastre de mass-media, iar prin publicațiile noastre vom face cunoscut programul de radio. Acum, în legătură cu recuperarea investițiilor. O întreprindere de presă trebuie să aibă un spate financiar pentru a rezista 2 ani, 2 ani și jumătate. De abia după aceea se poate gîndi la recuperarea investițiilor și la beneficia. Noi am trecut cu succes această granită, datorită unei strategii manageriale, caracterizată prin prudență și dirzenie.

Care este revista dvs. preferată?

Evident Tinerama, precum și noua ființă, căreia îi zicem București. Tinerama a reprezentat pariul meu personal. Apărind în timpul unei prese caracterizată de deseori prin furie, prin agresivitate și poate și prin violență

Interviu realizat de
ANDREI REMUS ION

COMUNICAT

Joi 21 ianuarie 1993 a luat ființă Asociația română a jurnaliștilor și a presei de limbă franceză (presă scrisă și audiovizual), organizație profesională cu caracter cultural, științific, nepatriomial.

Asociația are ca scop, printre altele, integrarea jurnaliștilor români, cunoscători ai limbii franceze, în rețea profesională internațională, în vederea recunoașterii statutului lor profesional pe plan internațional.

Pe data de 11 februarie 1993 (joi, orele 18,30), la Centrul Internațional de Presă din strada Batiștei nr. 14 (fost ARLUS) va avea loc adunarea generală a asociației, ocazie cu care se vor primi solicitări în vederea înscrierii de noi membri.

Consiliul de administrație

TIA ȘERBĂNESCU

A reapărut "Scînteia"

Noul Everest al televiziunii române este dl. Everac. În această calitate, domnia sa își prezintă creștele săptămânal sub forma unui editorial oral. Prima ediție a fost consacrată sentimentului de mindrie națională care, în concepția everacă, a scăzut văzind cu ochil după Revoluție. Astfel incit, minți de o "cupiditate abjectă", bărbații români s-au băut pentru "cîte-un crac de pantalon uzat" din ajutoarele venite din străinătate. Nici sexul slab nu s-a prezentat mai bine. Răspunsul la întrebarea "unde e mindria fetelor noastre?" a fost găsit (în emisiunea din 30 ianuarie) tocmai la Istanbul. Intelectualii (de ambe sexe, se înțelege) iau, la rîndu-le, "bacășuri" de o sută de dolari (nu ni s-a spus pentru ce servicii), ignorând astfel aceeași mindrie națională abandonată de categoriile cotate. Dar dacă unul din strămoșii noștri - adică tatăl nostru de la Roma, Traian - a "făcut" (cum a zis dl. Everac) chiar Europa, atunci domnia sa înseamnă că s-a supărat degeaba. Înseamnă că avem ori mindrie europeană - ceea ce-i mai cuprindător -, ori că încercăm, în felul nostru, să ne regăsim părintele citor sau, mai exact spus, partea de moștenire din Europa. Cine ne-a luat-o, de vreme ce n-o mai avem, dl. Everac nu ne-a mai spus. Momentul pierderii Europei a fost trecut sub tăcere ca și momentul pierderii Basarabiei și Bucovinei.

Sentimentul de mindrie națională, așa cum l-a conceput dl. Everac, și-a refuzat orice legătură cu aspectele istorice și s-a limitat la exemple mai pe înțelesul tuturor. Numai că enumerind acest gen de carente ale mindriei naționale, dl. Everac s-a așezat într-o poziție cel puțin penibilă, căușind numitul sentiment acolo unde nu trebuie. Cind cauți mindria națională într-un crac de pantalon uzat rîști în toate surprize neplăcute. Nu mai puțin hazardat este s-o identifici în acea parte pe care "fetele noastre" o valorifică la Istanbul. Dar dacă "fetele noastre" își exercită mindria națională la București înseamnă oare că ele "fac" patriotism? Să fim serioși. Fac același lucru. Doar moneda e diferită.

Dl. Everac a practicat în aceste exemple, pe rîc proprie, o confuzie care i-ar fi fatală în "Europa", dar care la București poate trece drept indignare națională. Invocînd "contrabanda cu tigările altora", dl. Everac a uitat alte întrebări, ca de plid: unde ne era mindria națională cind importam colectivizarea? Dar cind Securitatea "facea contrabandă" cu experimentul Pitești? Dar cind importam toate tezele nerode ale lui Stalin și intelectualii noștri le repetau ca papagali, cu "bacăș" în vîle și titluri, în tot felul de comunicări științifice? Dar cind suportam toate gingăvelile lui Ceaușescu decretate ca geniale? Unde o fi mindria națională cind

stam la cozi cu noaptea-n cap pentru un lapte chior? Aceste întrebări au rămas nepuse întruit, firește, logica d-lui Everac a eşuat foarte repede în primul episod, potinindu-se în "handicapăju" cu care sătem confundat.

Firește, este dreptul d-lui Everac să se simtă confundat cu cine vrea, dar măcar din "mindrie națională" ar fi trebuit să manifeste mai multă prudentă la acest paragraf. În al doilea episod al serialului în care domnia sa este interpretul principal al ideilor d-lui Ion Iliescu, dl. Everac și-a invocat un prieten cu care a dialogat sub ochii noștri. Ideea era că deși săptămîna trecută statutul foarte prost cu mindria națională, în săptămîna 1-6 februarie aceasta s-a redresat. Un mic referat (al prietenului) a trecut în revistă toate monumentele de mindrie națională, începînd de la tractoare, IOR, aspirină și pantofi și pînă la intelectuali, premianți la olimpiade și cei mulți care munesc, gîndesc și patria iubesc. D-lui Everac i-a revenit în cadrul acestui monolog pe roluri sarcină de a prelua cite-o obiecție de-a opozitiei pe care prietenul invocat o facea praf cu unul și-același cuvînt: "Sînt puțini...". Sînt puțini cei care pleacă din tără; sînt puțini cei care văd lucrurile "în negru" și critică actuala stare de lucruri; sînt puțini (și "nereprezentativi", vorba d-lui Iliescu) cei coruși. Față de mulțimile mulțumită și muncitoare, minoritatea "jucată" de dl. Paul Everac a fost desființată de numărătoare.

O, sfîntă numărătoare! Procente cu care ne zăpăcesc de cap funcționarii Puterii, care preînd întotdeauna că și tu mai bine decît noi cum trăim și că avem și ce vrem, au redevenit arma preferată a Puterii. În loc de argumente - cifre globale interpretate după cum trebuie săiasă socoteala.

Dl. Everac a preluat axioma "celor mulți" care sunt întotdeauna reprezentativi - față de "cei puțini" (adică uscăturile din pădurea altminteri verde și sănătoasă) care nu reprezintă nimic, pe nimeni, ci, cel mult, interesele "agenturilor străine". Un intelectual (cum trece dl. Everac) n-are voie totuși să ignore gradul de "reprezentativitate" al problemei - indiferent de numărătoare. Măcar pentru faptul că se consideră intelectual, dl. Everac ar fi fost obligat să reflecteze și la cedală față a raportului dintre "mulți" și "puțini". În definitiv, căi s-au opus lui Ceaușescu, chiar atunci cind era evident că o luase razna cu totul? Puțini, vorba d-lui Everac. Căi intelectuali au adus faimă (cum a zis dl. Everac) României? Puțini. Căi elevi iau premii la olimpiade internaționale? Puțini. Căi au ieșit în stradă în noaptea de 21 decembrie? Puțini. Căi genii a avut România? Puține. și totuși acești "puțini" au însemnat pentru "mindria națională" a țării foarte mult. Nemaivorbind că există cazuri în care calculul mulțimilor poate juca feste chiar celor care îl practică. Bunăoară, căi alegători i-au votat pe dl. Iliescu (persoana cea mai obsedată de reprezen-

DECLARAȚIA COMITETULUI PENTRU DREPTURILE OMULUI ÎN ROMÂNIA DIN CADRUL FUNDATIEI "HEINRICH BÖLL"

Comitetul pentru Drepturile Omului din cadrul Fundației "Heinrich Böll" protestează împotriva "îngrădirii" emisiunilor de televiziune în limbi maghiară și germană pe teme "popular-culturale și folcloristice". Hotărîrea nouă a sef al televiziunii, Paul Everac, este, fără îndoială, o măsură discriminatorie.

După scurtarea emisiunilor de televiziune în limbi minorităților, în ianuarie 1991, această măsură înseamnă o nouă îngrădire a drepturilor minorităților care va contribui la o înăsprire a climatului politic intern. Numeroase atacuri, asemănătoare cu pogromuri asupra romilor români, tolerate de autorități, încălcarea Convenției Internaționale pentru Protecția Minorităților și a Constituției României sănătoase clare pentru cursul naționalist nedismulat al guvernului.

Comitetul pentru Drepturile Omului în România din cadrul Fundației "Heinrich Böll" a

DOINA CORNEA

SE URMĂREȘTE INTIMIDAREA POPULAȚIEI

Prin domnul Marius Ghilezan, ziarist la România liberă, am aflat din numărul de vineri 29 ianuarie de ce anume sunt învinuită. Este vorba de intervenția mea la TVR în timpul mineriadei (a patra) din 24-28 septembrie 1991.

Da, este adevărat, am îndemnat la grevă generală, la solidaritatea muncitorilor cu cei agresati fără discernămînt de forțele armate. În opinia mea, greva este o formă de luptă legală și nonviolentă. Violența nu eu am declarat-o, nu eu am provocat moartea lui Andrei Frumușanu, a Auricăi Crâiniceanu și a lui Emilian Grigore, ci cei care au dispus să se tragă la intimidare pe străzile Bucureștiului pentru a-i împrăștia pe minori. În acele zile eu m-am declarat solidar chiar și cu acești oameni, în măsura în care li se încalcău trei drepturi fundamentale: dreptul de a se apăra în justiție (în cazul că erau printre ei vinovați), dreptul la integritate corporală și dreptul la viață.

Momentul pe care Puterea l-a ales (a trecut un an și patru luni de la acele evenimente) pentru a declanșa această acțiune judiciară împotriva mea pune multe semne de întrebare. Substratul este evident politic și dă naștere mai multor ipoteze.

■ Avînd în vedere situația economică grea în care se află țara, s-ar putea presupune că se urmărește intimidarea populației, pentru a împiedica să își exprime nemulțumirea: "Fîți cuminți. Cine protestează pășește precum Doina Cornea". Aș aminti că și Ceaușescu a reușit să ne domine prin frică, dar nu cred că acest lucru acum va mai fi posibil.

■ Cu parlamentari ca Adrian Păunescu, delegat în Consiliul European, și puțin probabil că se va acorda României statutul de membru permanent, cu incapacitatea de a scoate țara din haosul economic și finanțier, cu pașii ezitanți pe care îl face guvernul pe drumul reformei și al democratizării instituțiilor, Congresul American nu va fi, poate, dispus să ne

acorde clauza preferențială. Trebuie, deci, un tap îspășitor, un pretext care să justifice în fața opiniei publice aceste eșecuri cu consecințe grave, lată - se va spune - de vină e Doina Cornea (sau domnul Cornel Coposu, căruia recent i s-a adus aceeași acuzație), care cere să nu ni se acorde aceste avantaje politice și financiare. Așadar, îmi permit să aduc la cunoștință opiniei publice că, deși în aceste zile am fost contactată de numeroase ambasade și organizații internaționale, am refuzat orice sprijin exterior pentru persoana mea, solicitind, în schimb, acordarea pentru poporul român a înlesinărilor politice și financiare menționate. Mă conformez întru totul politicii Convenției Democrate care face demersuri stăruitoare în acest sens.

■ Cea mai oribilă ipoteză este că responsabilii Puterii de fapt nici nu doresc să obțină aceste avantaje politice și economice din partea Occidentului, ci duc o politică teleghidată de Moscova, care vrea din nou să-și extindă sfera de influență asupra acestui colț de Europă. Ar fi un act monstruos de trădare națională.

În toate aceste cazuri, articolul 162 din Codul Penal s-ar putea aplica mai degrabă celor investiți cu puterea, decăre tocmai ei subminează atât propria lor autoritate, cit, mai ales, interesele poporului român, de vocație europeană prin limbă, cultură și tradiție.

P.S. În ce privește articolul 26, referitor la complicitate, nu înțeleg cine ar putea fi făptașul al căruia complice sănătoase că aș fi. Dar și acest articol găsește că se potrivește mult mai bine domnului Iliescu și instituțiilor în cauză, care de trei ani îl tăinuiesc pe cei ce s-au făcut vinovați de crime, atât înainte cât și după decembrie '89; tăinuirea făptașilor însemnind și ea complicitate.

A consemnat
OCTAVIAN HOANDRA

Foto: GINA MAFIN

● O opoziție traumatizată într-un parlament invizibil

Domnule Manolescu, după frumoasa dvs. intrare în scena politică de după puciul de la Moscova, după importanța dvs. prezență în lunile campaniei electorale, multă lume are sentimentul că acum sunteți într-un fel de con de umbră. Lumea se întreabă "de ce absențează Manolescu". Ați absentat de la o întâlnire de conciliere cu Alianța Civică, a fost remarcată absența dvs. de la congresul Uniunii Democrație Maghiare din România și chiar și de la Uniunea Scriitorilor. Ce se întâmplă?

Sigur, dacă e vorba de persoana mea și nu de Partidul Alianței Civice, explicațiile sunt, cum e de așteptat, de natură personală. Fără îndoială că nu pot să fiu peste tot unde ar trebui. Dar nu cred că sensul cel mai adinc al întrebării este acesta. Sensul întrebării este de ce sunt în momentul de față partidele din opoziție într-un fel de conștiință, dar și o parte de adevăr. Aparțină se explică prin aceea că în activitatea unor partide (și unor lideri de partide) există foarte multe lucruri care nu se văd. În ce ne privește pe noi, PAC, suntem în pregătirea unui congres și, ca de obicei în asemenea împrejurări, activitatea de organizare este mai preocupantă acum decât cea de prezentă nemijlocită la televiziune, la radio sau în alte părți. Această activitate e invizibilă pentru marele public. Partea de adevăr se referă la aceea că întreaga opoziție, socală oarecum de rezultatul alegerilor din septembrie, se află încă în stare de traumă. Foarte mulți s-au așteptat să cîștige opoziția, să formeze guvernul. Ceea ce s-a întâmplat a produs un efect negativ de lungă durată. În sfîrșit, o parte vizibilă a activității noastre este și cea parlamentară. Dar parlamentul care s-a constituit spre sfîrșitul lui octombrie și mai degrabă s-a organizat decât a discutat și propus legi este un parlament invizibil. A urmat vacanța parlamentară pe care Constituția o cere și, însă, acum suntem la începutul celei de-a doua sesiuni. Sperăm că în curind vom deveni vizibili, așa cum toată lumea așteaptă de la noi.

Să revenim puțin la partid, mai ales că el se găsește înaintea unui congres. S-a vorbit despre existența a trei moțiuni cu diferențe ideologice între ele. S-a vorbit de asemenei despre unele tulburări produse de vicepreședintele lui, Stelian Tănase. Ce ne puteți spune despre toate acestea? Moțiunile sunt strict ideologice, au și o conotație personală, sau poate cuvințele justifică interesele unor strurni?

Jusunca interesei unor grupuri.

Motiunile sunt strict ideologice, în spatele fiecărei se găsesc persoane și nu este exclus ca în unele cazuri să fie și diferite grupuri de interes. Numai că statutul nostru, spre deosebire de cel al FSN, nu prevede ca motiunea dominantă la congres să devină automat suportul grupului care a promovat-o, iar grupul respectiv să conducă partidul. Să asta pentru că noi am plecat de la ideea că orice partid trebuie pînă la urmă să-și identifice segmentul electoral pe care-l reprezintă (și, implicit, doctrinale). Eu nu cred că alte partide, numai pentru că au un nume istoric, au și o doctrină mai precisă decît avem noi. Numai că pe ei nu-i întrebă nimenei, toată lumea crezînd în virtutea inertiei, că dacă te numești PNTCD sau PNL și deja doctrina asigurată. Nu cred că după cincizeci de ani de comunism, PNTCD (fostul PNT) sau PNL mai pot să facă uz de doctrinele clasice ale partidelor respective. Noi, ca partid apărut după 1989, firește că suntem mereu întrebări care este doctrina noastră. Să cum posibilitățile nu sunt infinite, lumea se întrebă: în fapt, sunteți liberali, sunteți creștin-democrați ori social-democrați? Ceea ce ne oporează, pentru

că nimeni nu ne întrebă dacă suntem, de pildă, extremiști. Prin urmare, am plecat de la această realitate, și ne-am spus că trebuie să vedem către ce se îndreaptă tendințele principale ale oamenilor care alcătuiesc PAC. Și pentru că de obicei aceste tendințe nu se manifestă spontan, s-a născut propunerea mai multor moțiuni, formulate de unii dintre membrii noștri capabili de reflectie politică. În momentul de față s-au prezentat trei moțiuni și două documente-anexă care ar putea la un moment dat să fie rilate la una sau alta din moțiunile cu pricina. Aceste moțiuni sunt, să spunem, una de

esență liberală, una de esență creștin-democrată și una civic-democrată – cu alte cuvinte situația între liberalismul propriu-zis și acele valori pe care Alianța Civică și în general miscările, curentele de idei de după revoluțiiile anticomuniste le-au impus în viața socială și politică. Aceste moțiuni nu sunt foarte tranzante, ceea ce era de bănuit. Pentru că în momentul de față nu există nici liberalism sau la sută, nici creștin-democrație sau la sută, nici zice că nici social-democrație sau la sută. Există porțiuni de suprapunere destul de întinse între aceste tendințe. Pentru că valorile pe care societatea post-comunistă le scoate în față nu sunt în foarte multe cazuri valori tranzante. Astă ne-a și făcut să nu legăm moțiunile de promovarea unor oameni în conducerea partidului, adică să nu facem în așa fel încât moțiunea dominantă să aducă la putere un anume grup, fiindcă aceasta ar fi dus la excluderea altora. Or, nu numai că n-am dorit să excludem pe nimeni, dar mi s-a părut că o asemenea măsură nici nu ar corespunde stării de spirit ideologice de partid, pentru că cei care vorbesc de creștin-democrație se intilnesc cu cei care vorbesc de liberalism în mult mai multe ocazii decât în cele în care se despart. Să atunci ar fi fost rău să vrem să sfârșim un partid care a rămas pînă acum printre puținele nescindate. La congres e aproape sigur că vom adopta o definiție a partidului, în așa fel încât să se vadă împede către ce se se îndreaptă majoritatea opțiunilor ideologice ale membrilor PAC și totodată este aproape sigur că această opțiune nu va cădea peste una de tip sau la sută liberal sau la sută la sută creștin-democrat. Ne vom păstra probabil profilul nostru civic de la care am plecat.

In cel de la care am plecat.
In cel ce lăcașează pe Stelian Tănase, el este un om incomod și fără o bună relație cu oamenii în general. El a tot avut parte de critici, în Comitetul național mai ales, pentru diverse atitudini, sau prin filiale, pe unde declarațiile lui au stârnit nedumeriri. Dincolo de asta însă, Stelian Tănase este unul dintre oamenii care chiar gindesc politic, care are cultură politică și nu întimplător el, împreună cu Călin Anastasiu, se numără printre promotorii motiunilor. El este la originea motiunii liberale din PAC.

- Nu s-a pus nici o clipă problema unei fuziuni cu vreuna dintre formațiunile liberale

Sper că aceasta nu înseamnă că toți "liberalii" din PAC se identifică cu Stelian Tănase! Apropo însă de liberali: se tot vorbește despre apropierea PAC spre posibile fusuri cu partidele liberale care există astăzi. Sunt lucruri adeverate sau "rumori"?

Sunt zvonuri. Mai întii e datoria miscările liberale să-și găsească mijloacele de a se reunifica. Din păcate se întâlnesc două formațiuni liberale care constituie una singură și rezultă trei. Diferențele nu sunt deloc de doctrină, sunt mai ales diferențe de oameni, de personalități, prea accentuate probabil.

NICOLAE MANOLESCU, președintele P

“ÎN NEGOCIERILE PEN CA ȘI ÎN ALE AM PIERDUT «PE MÎN

Interviu realizat de ANDREI

Cită vreme mișcarea liberală nu-și va găsi o unitate oarecare, e prematur să discutăm despre fuziunea noastră cu Mișcarea Liberală. De altfel, înainte de congres și de stabilirea programului și a profilului nostru ideologic, e deosebit de nesemnificativă prematur să vorbim de fuziune. Nu s-a pus nici o clipă problema unei fuziuni cu nici una dintre formațiunile acestea. Nu a venit nimănii la noi să ne spună: haideți să vedem dacă ne putem uni. Nici noi nu ne-am dus la alții. Asta nu înseamnă că nu ne-am întinsit cu apropoaie toti și că n-am încercat să ne clarificăm pozițiile unor cărți de pe partea noastră.

Domnule Manolescu, s-a discutat foarte mult despre atitudinea PAC față de Convenție. S-au schițat două atitudini posibile față de Convenție: una este cea promovată de Alianța Civică. Ea vede Convenția nu numai ca pe o reuniune de partide parlamentare, ci și (asa cum e ea astăzi de fapt) ca o reunire de grupuri extraparlamentare, de asociații, între care ar fi bine să se realizeze o căt mai mare unitate. Pe de altă parte, PAC promovează ideea unei Convenții mai reduse sau în orice caz redusă la grupurile parlamentare. Cum vedeați lucrurile astăzi, într-un moment de ofensivă evidentă a forțelor conservatoare, a nostalgilor cum li se spune (un cuvînt prea frumos pentru el), moment în care s-ar părea totuși că societatea civilă și toate forțele democratice ar trebui într-adevăr să se strîngă laoialitate?

Sigur că unirea forțelor capabile să constituie nucleul societății civile este un ideal la care n-amem cum să nu subscrim cu totii. Din păcate, în practică lucrurile stau puțin altfel. Trebuie să distingem foarte clar între mijloacele politice care stau la dispoziția partidelor și mijloacele de altă natură care stau la dispoziția unor formațiuni precum Alianța, precum, însă, GDS sau alte organizații asemănătoare. Ana Blandiana spunea pe vremuri că scopul Alianței Civice este acela de a lucra asupra celor care aleg, nu asupra celor care sunt aleși. Această definiție (pe care ne-am insușit-o cu totii cind am creat Alianța Civică) nu prea se potrivește pentru un partid. Un partid lucrează și el asupra celor care aleg, dar altfel (și oricum cu o bătâie ceva mai îndepărtată). Bătâia mai apropiată îndrumă partidele către cei care urmează să fie aleși. Termenele suntalte, ritmul este altul. Fatalamente, apoi și conflictelor și chiar conflictele

- Pentru a fi eficientă, Convenția trebuie să fie o alianță de partide politice importante

Convenția s-a zbătut tot timpul între ideea de a fi cît mai cuprinsătoare, idee apartinând lui Petre Mihai Băcanu, care afirma că trebule aduse în Convenție toate formațiunile posibile din zona democratică, și, pe de altă parte, poziție mai restrânsă (susținută între alii și de PAC) că în Convenție trebuie să fie numai partide, dacă se poate numai partide parlamentare sau cele cu oarecare greutate. Foarte frumoasă, ideea lui P. M. Băcanu prezintă însă un dezavantaj practic. Deciziile Convenției (care este un organism politic) săn supuse unui vot la care participă formațiuni în mare măsură fără caracter de partid și cu scopuri politice îndepărțate. Face, cu alte cuvinte, ca orice decizie care trebuie luată repede și care privește în special formațiuni angajate în bătălia politică și parlamentară să fie uneori amintă sau grevată de interese care nu sunt nici imediate, nici politice, nici parlamentare. S-a văzut, de pildă, în propunerile de liste care s-au facut pentru candidaturile la parlament, cind presunția unor formațiuni mai mici a dus la anarhia în parlament a unor

oameni din partide care practic nu există (sau nu există aproape deloc în țară). Faptul a creat dificultăți de campanie electorală. Bucureștiul trimisă în județul cutare liste pe care apăreau reprezentanți ai unor partide care acolo nu existau, iar cei care aveau acolo formațiuni nu apăreau pe liste. În aceste condiții, motivația de campanie a lipsit cam în 50 % din județe. Noi am susținut că, mai ales acum, Convenția trebuie să devină o alianță de partide politice importante, deci de partide politice parlamentare. Eficiența ei ar fi mult mai mare, deciziile ar fi mult mai rapide. În momentul de față, Convenția este un organism foarte mare (acceptia lui P. M. Băcanu) și lipsit de eficiență. Am asistat la zeci de ore de discuții în această Convenție, care nu au dus la nici o hotărire. Prea multă lume, prea multe interese, prea divergente pozițiile pentru a putea realiza efectul scontat. Efectul trebuie să fie o hotărire - "ne prezentăm luni în Cameră și în Senat cu următoarea poziție, pe care o susținem următoarele persoane; la vot procedăm în felul următor s.a.m.d.".

acestea potrivesc următoarele specturi al listelor electorale.

Toată lumea listelor au fost inițiată, Gabriel Anățoiu care va apărea, că PAC mare valoare, păstrându-să-i probe bune, până la următoarele procente, cu a fiecărui partid un partidul să și-l ocupe Civică a susținut principiul concursului indiferent de pozitie.

Lucrurile nu pentru Gabriel Anățoiu participat la neexact situația de nu se vota procesele listele să se facă, nu stabilite de Comitetelor de Partidelor, deci de Comitetele judecătoriei, de la PAC.

Da, dar, pe altă parte, se poate argumenta tot în același termen că, în formula dvs., ar trebui să excludeți Alianța Civică (care rămâne totuși o forță importantă din Convenție) și să păstra în continuare un partid nesemnificativ ca PSDR sau PER, care au obținut locuri numai fiindcă se găseau în CDR, altminteri nimeni n-ar fi stiut astăzi de ele. De ce să negociați de fiecare dată cu reprezentanții acestor partide (chit că ei se află în parlament) și nu cu alții oameni care sunt în fruntea unor organizații importante și care pot avea un rol important, pe plan local mai ales.

- Cine este în măsură să-i examineze pe viitorii candidați?

Se pare totușă că cei mai mulți, din cite am observat și eu la congresul AC, nu aparțin nici unui partid. Există un grup important care aparține și la PAC, deși s-ar putea ca între timp unii dintre ei să-și fi dat demisia în urma scandalurilor AC-PAC. Apoi există clivaj care sunt și în PNTCD, dar să stii că în PSDR sau în PER nu prea sunt membri AC.

PER nu prea sunt membri AC.

Pot să vă spun eu situația mai precisă: majoritatea sunt penetriști și liberali. Pentru că atunci cînd s-a format PAC, cei care au dorit să intre în PAC au plecat de fapt din Alianță, în schimb cei din alte partide au rămas acolo. Dar aici se pune și chestiunea acurateței votului înăuntrul Convenției. Sunt foarte mulți lideri de formațiuni care participă la vot în cadrul Convenției și care votează într-un fel dublu. Ei sunt membri ai AFDPR și ai PNTCD, membri ai PAC și membri ai AC, membri ai AFDPR și membri ai PAC și.a.m.d., ceea ce creează nereguli în numărarea voturilor. Nu mi se pare foarte corect, de pildă, să avem în votul cuiva de la UMRL, de exemplu, Grabowski, să spunem, în același timp un vot pentru UMRL și un vot pentru PNTCD. Sau în votul lui Tîcu Dumitrescu un vot pentru AFPDR dar și un vot pentru PNTCD. Reducind Convenția la partide, această dublare a votului ar dispărea, fără ca nimeni să interzică de pildă lui Tîcu Dumitrescu să voteze: el este membru în PNTCD, nu mai spun că acum este parlamentar. Si votul lui n-a fost niciodată în discuție, dar nu e vorba numai de el. În fiecare Convenție locală, de pildă, în fiecare Comitet de Convenție de la județ sau din localitate, sunt oameni care

Partidului Aliantei Civice:

TRU GUVERN, GERI, A NOASTRĂ»"

CORNEA

si ele - din pînă la extremitatea neechitabilă.

știe că în redactarea ulte probleme. Totuși, dreescu, spune într-un articol în "22" săptămînă, deși avea oameni de care ar fi avut tot oportunitatea pe liste în locuri să se răstăcă principiul de cuvinte atât atribuirii anumit procent pe care îl are. În timp ce Alianța fără succese în final, reține dintre candidați, politici.

Stau așa, din păcate Andreescu, care nu a socotit și năcunoscătacum. Propunerile de actual și propunerile ca de jos, cu alte cuvinte comitetele naționale ale Biroului Convenției, ci detinute, a venit de la Noi am cerut acest lucru pentru a evita ca Centru a unor idei care nu există în acest lucru nu s-a votat Consiliului noii am fost bătuți. Să imi bătuți pe același de toată lumea avea un în care reprezentau un cît interesul multor Convenție era ca listele Centru. Numai așa să aibă în momentul de parlamentari mai merită. Alianța a Alianța a propus candidaților din toate carea lor într-un fel de trebuie să spun că mi sprijinoare ideea, pe înținut-o, dar nici n-am să s-a pus de altfel la treburea care se iudeca pe viitorii care s-a aplicat la alegera

eu care am trecut prin pot să spun care sunt. Nu vreau să jignesc pe așa spun că era o mă între membrii care a decis pînă la ora. Dați-mi voie să o să fi bănuim că aș avea unul dintre ei n-aveau carea investiturilor la telega despre co-i rru s-ar fi repetat pe o intocmirea listelor. De mare de candidați oile zile și săptămîni de bilitatea de a decide. Cum ducem, prin că pînă la urmă votul total pe care l-au dat în momentul de față. În votului, interesele de atunci erau mai mari și a promova competență, pe o cale ocolită și scutii îngrozitor de lung. În fi ajuns acolo unde am ajuns, lucrurile așa au stat, eu că nu am rămas la unerii "de jos" și fi lăsat Convențile să dă, și noi să fi intrat în arbitraj situația de ar fi fost multe, dar era mai mare parte a decis pe baza oamenilor Convenție judecătană nu și oamenii se cunoșteau noi nu stăm la Centru, și cu mai multe șanse

situări care par să frizeze chiar ilegalitate. Un exemplu a fost cel al faimoasei delegații parlamentare la Consiliul European. Nu problema lui Adrian Păunescu în sine mi se pare de domeniul ilegalității, pentru că la urma urmei PSM puie să numească pe oricine, ci felul cum, în urma aplicării unei aritmetice bizarre, FDSN a obținut initial patru locuri, dintre care unul l-a cedat d-lui Furo, Convenția a obținut un loc, FSN încă un loc etc. Această aritmetică nu am înțeles-o și m-am întrebăt atunci de ce pur și simplu, în această situație, Convenția n-a părăsit parlamentul, n-a părăsit delegația. Probabil că puie într-o astfel de situație, FDSN ar fi cedat.

Am să vă explic ce s-a întâmplat. Reprezentarea delegației pentru Consiliul European nu s-a făcut pe grupuri parlamentare, ci pe partide. Din ce rațune nu știu, dar probabil că niște rațuni de partid. De aici a rezultat aritmetică ciudată. De fapt, FDSN s-a găsit în situația de a alege între o delegație, să spunem, corectă pentru Consiliul European, care să ne măreasă șansele de acordare a statutului de membru, și păstrarea unei majorități foarte problematice în parlament. Dacă FDSN alegă Europa, riscă o ruptură do PRM și de PSM, ceea ce ar anula de fapt majoritatea, pentru că dacă PRM și PSM nu votează alături de FDSN, FDSN scade sub 50%, cu tot sprijinul PUNR. În aceste condiții n-au vrut să dea o majoritate care de bine de rău funcționează pe o probabilitate primire în Consiliul European. Deci a fost un calcul politic aici. Desigur, noi ne-am pus următoarea întrebare: de ce într-o problemă de interes național nu se acceptă totuși un consens deasupra partidelor? Atât în Senat, cât și în Cameră, opoziția a propus un consens național. Acest consens a fost respins într-un mod, după părerea mea, inexplicabil, care arată cum un calcul politic de oportunitate, care ține de menajarea unei majorități, este mai important la FDSN și la celelalte formațiuni aliante lui decât interesul național. A fost cu adevărat o luptă parlamentară. Aici nu se poate spune că opoziția a stat degeaba. Părăsirea delegației de către reprezentanții opoziției nu a fost considerată cel mai bun gest politic. Am analizat acest lucru și pînă la urmă am convenit că trebuie să meargă, și iată de ce. Nu trebuia în nici un fel dat puterii actuale prilejul să spună că opoziția sabotează intrarea în Europa retragindu-se din delegație.

Să care va fi, dacă se poate anticipa, strategia opoziției în astfel de dezbateri? Există pînă una-alta o mașină de vot FDSN și aliații săi, ce deocamdată funcționează. Circul zvonuri că uneori se mai întâmplă că și reprezentanții opoziției, cînd e vot secret, să voteze cu Puterea.

Governel Văcăroiu, de pildă, a fost aleasă cu o majoritate mai mare decât aceea pe care ar fi trebuit să o ia FDSN și aliații lui, conform aritmeticăi parlamentare. În schimb, la votul pentru Consiliul Suprem al Magistraturii, opoziția a cîștigat bătălia cu majoritatea. Distanța a fost de aproximativ 30 de voturi în favoarea opoziției, în Camerele reunite. Cea ce înseamnă că vreo 60 de deputați din grupul de la Putere au votat de data astă cu opoziția. Deocamdată noi nu am fost în situația de a ne confrunta cu adevărat într-o bătălie pentru un text important de lege.

● Guvernul actual n-a făcut pînă acum nici un proiect de lege

Se pare că urmează acum programul de guvernare pe patru ani.

Da, domnul Văcăroiu îl promite de mult, iar din pachetul de 50 de legi care erau trimise parlamentului, după declarările d-lui Dorneanu, 47 provin de la guvernele Roman și Stoilean, și mi se pare că trei erau vechi proiecte, cu mici modificări, dar nici unul nou.

Asta este important de subliniat, pentru că guvernul pretinde că el a făcut un număr enorm de lucruri într-un timp foarte scurt.

Petro Roman mi-a arătat lista întreagă a proiectelor de lege, cu datele la care ele au fost trimise parlamentului de către guvernul său. E clar că și o farsă aici, guvernul actual n-a făcut pînă acum nici un proiect de lege. Pînă acum, pînă în momentul în care vorbim noi. S-ar putea că milioane dimineață să aflu că există totuși unul sau două.

Există posibilitatea că în majoritatea guvernamentală să apară fisuri - fisuri între aliați, fisuri în cadrul chiar al unor partide? Se vorbește despre existența unei aripi mai moderate și a uneia mai radicale în cadrul FDSN. Cred că una dintre greșelile opoziției din anii trecuți a fost

aceea că a tratat vechiul FSN ca un bloc omogen, a vorbit despre Putere cu majusculă, acolo unde realitatea a demonstrat că existau tendințe deosebite. Iată că astăzi dîr o poziție face parte și FSN. Deci ce perspective se întrevad?

Ei cred că vor apărea divergențe cînd se va ajunge la discutarea legilor. PUNR nu va mai merge în toate cazurile alături de FDSN. Cea ce este deja evident din unele lăsări de poziție, cel puțin în Senat. Proiectele de lege care vin îi vor împărți pe parlamentari după alte criterii decât acele care au funcționat pînă acum: majoritate-opoziție - criterii mult mai variate - și vom avea configurații foarte diverse de la lege la lege. Vor fi legi care vor fi votate pentru că vor veni alături de noi peunieri, să spunem, sau chiar unii dintre fedezeni, și legi nevoteate pentru că unii din opoziție se vor duce în partea cealaltă. Sună unele proiecte de lege, cum este de pildă legea avorturilor, care vor împărți parlamentul după niște linii de forță cu totul neasteptate.

● Cele două aripi ale FDSN

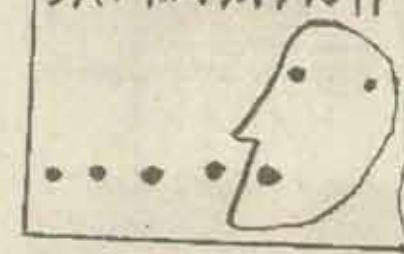
Nu mai facem eroare de a trata FDSN în bloc, pentru că este evident că el nu este un bloc. Noi am simțit existența celor două aripi încă din timpul negocierilor. Nu vreau să dau nume acum, înăști bine cine face parte dintr-o și cine face parte din cealaltă. Din unele surse destul de serioase pe care le am, pot să vă spun că președintele Iliescu este tot mai mult tentat să sprijine aripa moderată a FDSN împotriva celei radicale. Vedeți, cînd întâmplă acum ce s-a întâmplat la ruperea FSN. O aripă conservatoare s-a desprins. Or, aceiași oameni care au determinat atunci desprindererea acționează acum spre a se desprinde încă o dată de colegii lor din FDSN, mai moderati. Numai că de data aceasta, dacă o vor face, nu-i vor mai avea pe președintele Iliescu în frunte. Pentru că președintele Iliescu, cu patru ani de președinție în față, cu aproape toate instituțiile Puterii controlate într-o bună măsură și cu un parlament satisfăcător, nu mai are în momentul de față, cred eu, interesul să meargă cu oameni care nu pot să-i facă decât rău lui ca președinte și instituției pe care o reprezintă. E foarte probabil că el va încerca să schimbe ceva din imaginea proastă pe care a avut-o din pricina alianțelor pe care le-a făcut. Suntem semne că unii dintre tovarășii de drum vor fi sacrificati la un moment dat.

Cred că cea mai simplă delimitare pe care ar trebui să facă ar fi cea de partidele extremiste. Aici lucrurile ar fi foarte simple. Pînă una-alta, președintele Iliescu a dat un interviu în "Europa".

Că să fie coleg cu ministrul său de Externe, cu Meleşcanu. Da, stau bine domnul Iliescu și domnul Meleşcanu brăt la brăt în revista lui Ilie Neacșu!

Ne plingem, și pe bună dreptate, de Televiziune, mai ales acum de cînd cu numirea lui Paul Everac. Totuși, de foarte multe ori, cînd un reprezentant al opoziției apare pe ecran - așa cum s-a întâmplat pe 2 februarie, cînd d-lui Ulm Spineanu a spărit într-un dialog cu d-lui Ion Solcanu din partea FDSN -, rezultatele sunt nesatisfăcătoare pentru opoziție. Era o discuție legată de politicarea structurilor administrației centrale și locale, nu din nivelul inferioare. Or, d-lui Ulm Spineanu a fost lamentabil. N-a fost în stare să aducă nici un fel de

INTERVIUL SĂPTĂMENII

date clare, concrete, liste, deși ziarele au scris mult despre lucrurile acestea. N-a fost nevoie de multă subtilitate pentru ca d-l Solcanu să respingă acuzații.

Dominul Spineanu trebuia să se ducă înarmat la răboi. De fapt, se întâmplă acum ce s-a întâmplat cu candidaturile pe listele pentru parlament. Se satisfac cererile unei anumite clientele de partid în loc să fie promovată oamenii care chiar pot să facă față în situații de genul acesta. Îmi pare rău că trebuie să spun, dar foarte mulți dintre oamenii noștri (și acum nu mă refer exclusiv la ai unui partid sau ai altuia) nu sunt la înălțimea misiunii pe care au primit-o în parlament. Ca să nu mai spun că atunci cînd te duci la o dezbatere televizată pe o problemă atât de specială nu trimiți un economist cum este Ulm Spineanu. Trimite pe cineva care să ocupă de administrație, care are cît de cît idee de ce se întâmplă acolo, trimite un primar dintr-o localitate unde tocmai a fost numit prefectul. Il trimiți pe Oancea de la Timișoara să spună ce e cu Pașcu, fostul colonel de Securitate, numit prefect de Timiș. Evident că este o eroare de reprezentare aici, dar care are consecințe foarte grave.

Domnule Manolescu, vă întilniti electorul dvs. din județul Sibiu?

Chiar săptămîna trecută am fost la Mediaș, de pildă, unde am avut o întîlnire cu intelectualitatea din localitate, pe teme culturale. E adevărat că au venit după mine și prefectul și primarul Sibiului și viceprimarul Sibiului și o mulțime de notabilități, iar în felul acestuia oamenii au putut să mă vadă, să vadă cum gîndesc, cum vorbesc, să prindă curaj, să mă caute atunci cînd au probleme. Ca să nu mai spun că ne întîlnim periodic, noi, deputați și senatori de Sibiu, și ne punem de acord să susținem în parlament ce se poate susține. Trebuie să știți că 90% (sau poate chiar mai mult din problemele care ni se aduc la cunoștință) nu au o culoare politică. Prin urmare, noi putem foarte bine să ne înțelegem cine face o interpelare și cine face alta, fără nici un fel de dificultate. A susține cauza unor surse de apă la Mediaș, a susține împiedicarea poluării la Copşa Mică, refacerea Mirsei, care este una din mari probleme ale județului, nu înseamnă a face politică unui partid sau a altuia. Înseamnă a face politică interesului general și a tuturor cetățenilor de acolo. Din păcate, noi suntem parlamentari, nu guvernări, și tot ce putem face este să interpelăm guvernul cu probleme concrete. Si mai ales să impingem la carul acesta, al legilor, să-i facem să se urnească din loc, pentru că deocamdată mai mult stă. Probleme concrete nu putem rezolva decât prin intervenții nemijlocite, și uneori lumea nu știe asta. O parte din imaginația proastă a parlamentului vine și din confuzia care se face. Multă cred că parlamentul are alte atribuții decât are în realitate. E o situație mai generală: primarii li se reproșează lucruri care nu depind de primării, parlamentarii li se cer lucruri care nu depind de parlament etc. Totuși, să dea Dumnezeu ca noi să facem ce depinde de noi, adică de parlament.

Mă gîndesc că la noi foarte puțini cetățenii știu care este deputatul lor, la cine să se ducă, unde e telefonul deputatului, unde poate fi el găsit. Asemenea lucruri, care în Occident sunt foarte obișnuite și curente, la noi par din altă lume. Cred că ar trebui să facă o educație civică în domeniul acesta.

Da, fără îndoială, și sper ca acele cabinete senatoriale care se deschid în toate prefecturile (la Sibiu mai repede decât în alte părți) să vor face pe oameni să găsească nemijlocit drumul către omul care poate să-i reprezinte, pe care l-ales în parlament. Dar mai trebuie ca omul respectiv să poată rezolva problemele, ceea ce este mai greu de făcut decât de spus. Ne imaginăm cu greutate ponderea dificultăților nemijlocite și lipsa cronică de soluție în care suntem.

"22": Să pornim de la o scurtă teorie a liberalismului.

DINU PATRICIU: Liberalismul este expresia politică a credinței în libertatea de expresie, de întreprindere și de posesie. Doctrina liberală a adus în centrul preocupărilor politice individul. În vizionarea liberală, omul este considerat o entitate unică, irepetabilă, care stie să-și caute singură implementare. Proprietatea, ca o prelungire a personalității individului, este anterioară legii, fiind un drept inalienabil al omului. Legitimitatea puterii politice, a statului, își are sursa în cedarea de către individ către o autoritate instituită a dreptului său de a sanctiona încălcările drepturilor sale naturale. Această cedare are un caracter limitat. Ca atare, rolul statului se mărginește la acela de apărător al vieții și proprietății indivizilor. Doctrina a evoluat, și de multe ori în cursul celor două sute de ani și-a apropiat particula *neo*. "Neoliberal" a apărut de cel puțin trei ori în acest secol, definind de fiecare dată altceva. Neoliberală este și perestroika lui Gorbaciov, dar și tinerii politicieni democrați americani de la mijlocul anilor '70. Într-o societate în tranziție însă, liberalismul este altceva decât într-o stabilitate, iar eu nu cred că are nevoie de particula *neo*.

In România constatăm că sentimentul de proprietate nu a dispărut, tărani români, de pildă, revine extrem de rapid la el. Dovadă - conservatorismul cu care l-a votat pe Iliescu. În țările avansate, conservatorismul categoriei rurale o duce de obicei la a vota dreapta. La noi s-a întîmplat invers: l-au percepțut pe Iliescu ca fiind cel care le-a dat pămînt. Si nu numai atât. Nivelul de viață al tăraniilor a crescut extrem de rapid, pentru că li s-a redat în proprietate (chiar în pseudo-proprietate, dar aducătoare de venit) sursa de existență. Tărani români percep cu siguranță schimbarea. O dovadă este că în mediul rural se construiește enorm.

Si atunci cum explică faptul că același tărân român acceptă cu atită ușurință să se inscrie în asociații?

D. P.: De multe ori, acceptă din pragmatism. Tăraniul stie că își va scoate venitul principal din gospodăria proprie, iar pămîntul în afara satului poate fi exploarat mai eficient în comun, decamdată, pentru că el nu are unelte. Tăraniul își a înăpoliat pămîntul, dar nu îl s-a dat uneltele. Este o situație de tranziție. Tărani o înțeleg foarte bine, asociatiile nu vor avea viață lungă.

Reruralizarea este unul dintre concepțele noastre fundamentale. Tara noastră, timp de un sfert de secol, a fost industrializată extrem de rapid nu din motive economice, ci politice - populația urbană fiind mai ușor de controlat decât cea rurală. În urma acestui proces de industrializare, 63% din populația urbană este acum la prima generație în oraș. S-au rupt rădăcinile lor rurale? Eu nu cred. În 1938, populația urbană era 22%, iar acum este de peste 55%. Ea populează ghetourile, cartierele dormitor ale orașelor noastre. Este legată psihologic de acest cadru de viață? Părerea mea este că nu. Ar reveni foarte ușor la țară, dar trebuie să fie îndeplinite cel puțin trei condiții: 1) Să își se asigure în mediul rural posibilitatea de exercitare a profesiunii căpătate între timp, printre fiscalitatea adecvată, prin creditare pe termen lung a micilor întreprinderi, prin vînzare de active pe credit, deci printre un program coerent de stimulare a energiilor individului; 2) Să își se restituie proprietatea în totalitate. Impotriva acestei restituții în totalitate a fost folosit argumentul distrugerii marii proprietăți agricole,

"CRED CĂ NE NAȘTEM LIBERALI"

Dialog
PNL-AT (DINU PATRICIU, HORIA RUSU)
"22" (ANDREEA PORA, HORIA POPESCU)

care ar duce la scădere produsă. Nu este adevărat. În 1938, 94,5% din proprietăți aveau sub 10 hectare și în România se realiza o medie de 2.300 kg grâu la hectar, 2/3 se exportau; 3) Trebuie să-i dăm posibilitatea de a locui în mod decent. De la apă caldă din oraș, el nu se mai întoarce la finință. Acest deziderat poate fi realizat în baza unui program național de import al unor tehnologii moderne de realizare a locuinței individuale, pentru care există și fonduri stagnante (fondurile pentru pensii, pentru asistență socială, ajutoarele de somaj), care se devalorizează. Sunt sute de miliarde care se devalorizează zilnic și care ar trebui puse în mișcare într-un sistem de construcție pe bază de ipotecă.

Aceste trei condiții îndeplinite, am putea trece la transferul de populație din orașele industriale, acolo unde se află monștri industriei românești pe care trebuie să-i distrugem. Dacă î-am distrugere fără alte măsuri complementare am avea somaj și o intensă tensiune socială. Întoarcerea către sat, motivată și benevolă, ne poate duce la acea repartiție în teritoriu a industriei mici și mijlocii, specifică societăților avansate. Germania are un număr mediu de angajați pe companie de 25. La noi este peste 100. Si astă se datorează faptului că Mercedes-ul nu se realizează în uzinele de la Stuttgart, ci se realizează piesă cu piesă în mici întreprinderi private, în care știe ce să se deosebească de la cealaltă.

H. R.: Ne-ai putea spune cum ați devenit dvs. liberali după evenimentele din decembrie 1989?

D. P.: Am o meserie liberală - sănătate. Liberal am devenit după ce am citit, pe la 17 ani, *Capitalul* lui Marx. Am început să-l citeșc și pe Lenin și apoi să caut o linie de gîndire care să-mi dea argumentele impotriva a ceea ce erau învățați cu toții. După 22 decembrie am căutat nucleele unde se forma partidul liberal. Am fost unul dintre primii zece care au fondat Partidul Național Liberal la începutul lui ianuarie '90. Dar pentru că l-am căutat! Si l-am căutat pentru că aveam convingeri liberale.

Încercând să-mi construiesc o cultură politică am ajuns la convingerea că liberalismul mă reprezintă; chiar dacă în anii '70, liberalismul, în Europa occidentală, părea, ca reprezentare politică, să aparțină trecutului; capitalismul era supus în anii '60-70 gîndirii keynesiene. Înțeleg, am descoperit că liberalismul ar putea fi forma socio-economică cea mai adecvată unei societăți post-industriale. Si la societatea post-industrială nu trebuie să se ajungă neapărat pe drumul parcurs de țările industriale avansate. Se poate teoretiza și realiza saltul.

HORIA RUSU: Eu cred că m-am născut liberal. Cred că, de fapt, cu totii ne naștem liberali, dar, datorită influenței în timp a unei educații gresite, ajungem să avem concepții colectiviste. Sigur, am conștientizat acest lucru după îndelungi căutări. Având o meserie tehnică - sănătate - nu m-am putut realiza cum mi-aș fi dorit. Accesul la literatura tehnică sănătate era limitat. Am început să am preocupări umaniste. Cred că nu sunt o excepție a generației mele, ci dimpotrivă. Si mai cred că această generație, care acum are în jur de 35-45 de ani, poate scoate această țară din impasul în care se află. Sigur, datoră foarte mult educației în spirit individualist primite de la părinții mei. Ei nu au încercat niciodată să mă dirijeză într-o anumită direcție, ci mi-au spus "descurcă-te!". Așa am ajuns liberal.

Ați fost membru ASC sau membru PCR?

H. R.: Nu am fost membru PCR fiindcă am avut o situație privilegiată.

De aceea nu-i contest pe cei care nu sunt membri de partid. Aveam o casă moștenită de la bunicii mei, părinții mei aveau mașină, tot salariul îl cheltuiau cumpărind cărți și făcând excursii, nu aveam nici o ambioare să parvin, nu am fost căsătorit (deci nu se punea problema să urezării pentru a avea un salarier mai).

Această urcăre era condiționată de a fi membru de partid, evident). De aceea spun că am avut o situație privilegiată și, într-un fel, nu am devenit victimă unei indoctrinări colectiviste.

D. P.: Eu nu cred însă că învățămîntul de partid putea indoctrina un om intelligent. Aș vrea să vă expun un destin absolut paralel, eu fiind însă membru de partid. Am intrat în partid în 1969, în perioada de deschidere, cu toate că aveam un dosar foarte prost. Tatăl meu, profesor universitar, a spus totă viața *nu* (nu întrării în Academie, nu întrării în partid, nu a predat ce i se cerea), motiv pentru care a și fost scos din învățămînt în 1958. Dar el m-a convins să intru în PCR cu ideea că sistemul nu poate fi schimbat decât din interior. După care, în foarte scurtă vreme, am început să înțeleg că protecția împotriva unui mediu ostil nu poate să asigure decât într-un sistem de autoprotecție constituit din cultură și din propria profesie.

H. R.: Astăzi este foarte simplu să ne declarăm cu toții liberali sau socialisti sau creștin-democrați fără a fi, de fapt. Sigur că și asupra mea s-au făcut presiuni pentru a intra în PCR. Eu am lucrat în cercetare. 95% din foști membri de partid nu stau ce înseamnă doctrina marxistă. Eu stiam, poate și din curiozitate. Din păcate, problema se pune și acum, relativ la toate doctrinele politice.

Cum de ați ajuns astăzi de curînd într-o poziție de conducere în cadrul partidului?

D. P.: În primele zile ale lui ianuarie, acasă la dl. Dan Lăzărescu se întîlnea cîțiva vechi liberali, încercând să recreeze partidul. Dan Lăzărescu îl chemase pe Radu Cămpăeanu de la Paris. Urma ca în ziua de 5 ianuarie să se întîlnească mulți alți vechi liberali, în cîteva întâlniri puse la dispoziție de Comunitatea Armenească. În dimineața zilei de 5 ianuarie, într-o atmosferă de efervescentă, o mulțime de domni în vîrstă și foarte în vîrstă, cu un entuziasm juvenil, recreau Partidul Național Liberal în acele cîteva întâlniri. Mi-aduc aminte pe dl. Vîlănescu, suit pe un scaun, strigând "Trăiașcă Regele!". Alții se imbrățășau după decenii în care nu se văzuseră. A început să se întocmească lista celor 251, care erau necesari pentru înregistrarea unui partid. Primul pe listă era, mi se pare, dl. Dan Lăzărescu, al doilea Radu Cămpăeanu. Toți cei prezentați am semnat pe rînd acele liste de membri fondatori. Cei tineri, care ne-am cunoscut acolo, am încercat să facem imediat ceva concret: pe baza unor idei asternute cu creionul pe o foaie de hîrtie de către d-nii Lăzărescu, L. V. Săndulescu și Sorin Botescu, să scriem un program al Partidului Național Liberal. Cu acest program, de două pagini, m-am dus la Institutul de Arhitectură unde sănătate și am găsit etajul I, ne-am instalat și abia pe urmă am obținut și repartiziile. Am început să activăm în organizarea partidului, la constituirea aceluia comitet de inițiativă, dat și fiind că deja începusem să ne înțelegem cu membrii vecchi ai partidului, am intrat în mașinaria organizării lui. Si, evident, cei care au

fost cei mai activi au început să fie integrati în structurile de conducere. A urmat organizarea în teritoriu etc. A fost o epocă de care îmi aduce aminte cu o mare placere.

● Frontul nu a fost nici o clipă unitar

L-ati susținut totuși pe dl. Cămpăeanu. Cum s-a produs scîzunarea?

D. P.: Primul moment în care am început să am îndoilei cu privire la dl. Cămpăeanu a fost cel din 28 ianuarie, cînd ne-a trimis pe noi la negocierile care se purtau cu Puterea, iar el, la ora 5 după-amiază, a anunțat că liberalii s-au retrăsi din piață, noi fiind în interiorul Palatului din Piață Victoriei. A fost un prim moment, confirmat a două zile, cînd în sediul partidului liberal rămăsesem eu, dl. Cămpăeanu și cîțiva tineri, iar multimea dezlănțuită care asedia sediul cerea să ieșim în balcon. Am ieșit în balcon, am vorbit multumii la microfon, iar cînd l-am căutat pe dl. Cămpăeanu, am aflat că fugise pe geam. Noi am ieșit cu TAB-ul din clădire. Pentru mine a fost un moment de deșprindere psihologică de acest om. Ca șef al partidului, nu avea dreptul să facă aşa ceva. Mi-a mai rămas în memorie ziua de 8 martie, cînd Radu Cămpăeanu a încheiat compromisul cu dl. Iliescu cu privire la legea electorală, prevăzind scoaterea Punctului 8 de la Timișoara, care se afla în art. 10 al legii, contra participării în alegeri a celor veniți din străinătate. Au urmat momente succese pe care opinia publică nu le-a perceput; dintr-un spirit de *fair-play* nu aveam nici de ce să le facem publice. Iar desprinderea definitivă a urmat în zilele de 13-15 iunie, cînd dl. Cămpăeanu a stat ascuns și, din nou, PNL a fost paralizat, deși ar fi trebuit să fim extrem de activi în acele momente. Apoi, a urmat perioada de două-trei săptămîni când a stat să aștepte un telefon prin care speră dumnealui că va fi desemnat ca prim-ministru. Însă, încă dinainte de alegeri și spusesem că după alegeri ne vom desprinde.

Totuși într-un timp destul de scurt de la această desprindere, chiar PNL-AT a început să cochetizeze cu Puterea.

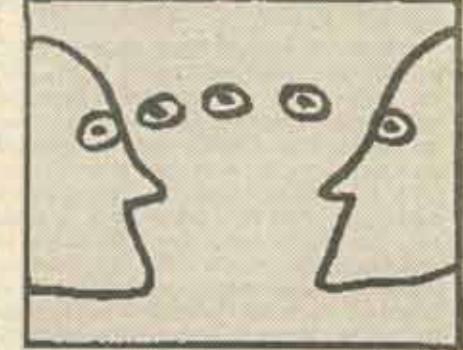
D. P.: Aici greșești. *Charta pentru reformă* a fost prost perceptuată de opinia publică democratică, pentru că atunci nu se înțelegea încă faptul că FSN este deja rupt, iar *Charta pentru reformă* nu era decât instrumentul prin care această ruptură să devină și formală, nu numai de fond. În România de după 20 mai 1990 s-au confruntat pe tăcute, ca în vremurile comunismului, două forte în interiorul FSN: conservatorii și reformatorii. Legea 15, una dintre primele votate de către Parlament, este legea fundamentală a reformei. Era imposibil ca aceea lege să fie născută de un partid neocomunist. Ea a fost creată de partea reformatoare a Frontului și pe ea se fundamentează reforma și în acest moment. După știința mea, ea a fost redactată de d-nii Victor Babu și Adrian Severin. Dacă guvernul Văcăroiu nu poate schimba măcarul, asta este datorită și legii 15.

Deci dvs. vreti să spuneti că ați avut spirit de premoniție cînd v-ați asociat aripi Roman?

D. P.: Nu este vorba de spirit de premoniție, ci doar de înțelegerea unor fenomene. Trăind cu acești oameni în Parlament, am înțeput să ne dăm seama că ruptura în interiorul Frontului este absolut sigură și că nu îl trebuie să decida bobînacul pentru ca ea să se producă și în fața opiniei publice.

Foto: GINA MARIN

Opinia publică, într-o tendință izvorită din inertile totalitare, perceperea Frontului ca pe un tot unitar. Frontul nu a fost nici o clăpă unitar. Or, el trebuia să capete impulsul dinspre forțele democratice, pentru ca politica românească să înceapă a deveni clară și pentru omul de pe stradă. Aceasta este fundamentearea *Chartei pentru reformă*, iar efectele s-au văzut imediat. Atunci eu am făcut o greșeală. În iulie, după votarea legii privatizării, un nou guvern ar fi trecut prin Parlament fără nici ceea mai mică problemă. I-am spus lui Petre Roman că formarea unui guvern în prag de vacanță parlamentară ar putea să pară un gest neserios și că ar fi bine ca el să fie făcut în septembrie. Iar în septembrie au venit minerii. Îndrăznesc să afirm că au venit tocmai datorită faptului că guvernul ar fi luat o altă fată în septembrie. Au venit înainte de votarea noului guvern în Parlament și înainte de liberalizarea cursului de schimb.

H. R.: De fapt, noi doi am fost cei care în Comitetul director am votat împotriva aderării la această Chartă, nu fiindcă nu am fi fost de acord la modul principal, ci fiindcă ne era teamă de o mediatisare incorrectă, ceea ce s-a și întîmplat. Noi, într-adevăr, am avut mult de suferit datorită neperceperii corecte a gestului nostru. Dinu Patriciu a fost cel asupra căruia s-au năpustit toate atacurile. Dar era o problemă internă de partid.

● Restaurația a început în septembrie 1991

Să totuși ați fost propus pentru a intra în noul guvern. V-a afectat faptul că nu ați fost acceptat de Parlament?

D. P.: Au fost două momente diferite. Propunerea de intrare în guvern s-a produs în mai, iar semnarea *Chartei* a fost în iulie. Atunci, în acea zi, s-a produs o neînțelegere între cei cîțiva care trebuiau să intre în guvern și care, dacă ar fi intrat atunci, ar fi fost după părerea mea foarte bine. Oricum, și acela a fost un moment care a definit ruptura din Front. Faptul că majoritatea conservatoare a Frontului nu a acceptat prezența unui liberal a adincit fractura din FSN. Eu nu am fost afectat deloc. Am votat, aşa cum a spus și Horia, împotriva propriei mele desemnări ca reprezentant al partidului în guvernul Roman. Dar m-am supus hotărîrii Comitetului director pentru că înțelegeam justificările politice ale acestui gest.

Ați fost de acord cu intrarea lui Radu Boroianu în guvern?

D. P.: Am fost de acord atunci pentru că era un gest premergător intrării noastre definitive în guvern. Urma că noi să avem doi ministrăi în guvernul care să ar fi format în septembrie. Oricum, acel moment – septembrie 1991 –, în care conservatorii au înțeles pericolul care-i pîndește prin evoluția către dreapta a guvernului Roman remaniat, a fost fundamental în istoria politică a ultimilor trei ani. și de multe ori nu i se acordă importanță cuvenită. Acesta este momentul începerii restaurației, cînd conservatorii încep construcția unui "partid". Atunci a început să fie gîndit FDSN. PNL a făcut atunci mare greșeală de a intra într-un guvern al stagnării. Noi am făcut un pas înapoi, ei s-au grăbit.

H. R.: Deci restaurația a început de fapt odată cu ultima minerădă.

Care este segmentul dvs. electoral?

D. P.: Mi se pare prematur să definim segmentele electorale din România de astăzi. Eticheta de liberal este una atotcuprinzătoare, pentru că între partidele liberale actuale sunt diferențe fundamentale. Noi ne definim ca un partid de dreapta (chiar dacă e desuet a vorbi despre dreapta și stînga în lumea contemporană), punem accentul pe *reforma prin proprietate: protecția socială prin proprietate și dinamizarea economiei prin proprietate*. PNL a evoluat către o poziție de centru-stînga. Așa se explică și faptul că, deși semnăm *Charta pentru reformă și democrație* și era absolut normal să intrăm în guvernul Stolojan, nu noi am intrat, ci PNL. Să nu pentru că PNL ar fi pus vreo condiție.

PNL-CD se apropie foarte mult, prin concepție, de noi. PNL-CD este aripa Vintilă Brătianu, creată în jurul persoanei domniei sale. Sigur că există

și urmele vechiului Partid Socialist Liberal, care s-au declarat de centru-stînga.

Nu cred că PNL are viitor politic. Probabil că va trebui să intre în curențul liberal major, acceptînd orientarea doctrinară pe care o avem noi, dacă doresc să contribuie la încheierea unei forțe liberale autentice. Nu știu dacă va face acest gest sub conducerea dlui Cîmpeanu. În ceea ce privește celelalte partide liberale, ele nu au nici ceea mai mică însemnatate în spectrul politic românesc și nici nu reușesc să se definească. Mă refer și la NPL. Ca formațiune politică, NPL nu există: nu are o doctrină, nu are o personalitate distinctă. Este doar o rețea de interese economice.

Dacă nu ați fi candidat pe liste comune, PNL-AT ar fi intrat în Parlament?

H. R.: Noi credem că da. Credem că un 5% am fi obținut. În alegerile locale am obținut 200.000 voturi, acoperind cu liste o treime din populația țării, cu o medie de 6,7 în mediul urban și 7,1 în cel rural. Cred că există un electorat liberal care a votat cu alte partide – electoratul FSN care a votat cu dl. Caius Dragomir, de exemplu (care reprezintă 4%), 5% din electoratul maghiar care a votat UDMR; și o parte din electoratul PAC. Cred că ajungem la circa 20 de procente. Mă refer la alegerile din septembrie 1992. Din acest segment am fi obținut cel puțin un sfert, cu o bună campanie.

Ce motive au determinat desprinderea NPL din PNL-AT?

H. R.: N-a fost o desprindere, ei fiind exclusi datorită faptului că nu au înțeles să respecte un statut votat la congres și nu au înțeles că și în interiorul unui partid trebuie să funcționeze un sistem democratic. Era un grup care, neînțînd seama de recomandările congresului de la Brașov, dorește unirea cu PNL, atunci în plin "avînt" oportunist.

Este excludere o metodă liberală?

D. P.: Nu conducerea partidului poate exclude pe cineva, ci există o Curte de arbitraj, care face excluderile din partid. Iar în ceea ce privește personalitatele partidului, numai Consiliul național o poate face. Or, aceste proceduri s-au indeplinit și nimănii nu a fost oprit să-și spună cuvîntul. Votul Consiliului național însă, după recomandarea Comisiei de arbitraj, a fost zdrobit.

H. R.: De altfel, întrunirea Consiliului național a fost publică, a participat și presa.

● Dezastrul Convenției se datorează lipsei de profesionalism

Care a fost implicarea PNL-AT în campania electorală?

D. P.: Noi am propus un plan de campanie electorală și un buget al campaniei electorale, care nu au fost acceptate de Comitetul executiv al Convenției. Acolo s-a lovit două concepții: concepția legată de partidul de mase și de voluntariat, și a noastră, bazată pe partidul de cadre și pe profesionalism.

H. R.: Din păcate, ni s-a propus ca unic criteriu de selecție numărul de membri.

D. P.: Toate fabulațiile cu privire la cumpărarea locului nostru în CDR sunt aizureli apărute în presă. În campania electorală ne-am implicat mult mai mult decât alte formațiuni politice. În primul rînd, prin logistică. În al doilea, nu numai prin faptul că am pus la îndemnă Convenției toată contribuția noastră, proporțional cu poziția pe liste CDR – aşa cum hotărise Comitetul executiv –, dar am tipărit, am editat, am difuzat un număr foarte mare (două sute și ceva de mijii) de afișe, făcute din fondurile noastre în toate zonele unde am participat și pentru toți candidații. Acest lucru s-a simțit și în procentajele. Nu aș vrea însă să ajung la aceeași dispută la care a ajuns PAC cu PNTCD.

Ce număr de membri are PNL-AT?

D. P.: Vă pot spune exact, pentru că, pregătind congresul, ne-am lovit de cifre. 15.200 de membri cotizați. Eu cred că e deja un număr prea mare. Dar la noi oamenii încă trăiesc cu senzația că forța unui partid este proporțională cu numărul de membri.

Dar dacă ați fi participat separat, cum v-ați fi conceput dvs. campania?

D. P.: Campania Convenției – și asupra acestui lucru am atras la timp atenția –, din punct de vedere al mijloacelor s-a orientat către cele ineficiente; mitinguri absolut ineficiente, campania publicitară bazată pe tipărituri – absolut ineficiente –, în schimb a neglijat total audiovizualul. Calitatea campaniei la televiziune și la radio a fost jalinică, și mi se pare unul dintre motivele pentru care s-a pierdut. Mesajul a fost inadecvat. Am prezentat Convenției un studiu, făcut de IRSOP la cererea noastră în iulie 1992, din care reiese că *principalele preocupări ale alegătorului sunt creșterea prețurilor, somajul și viitorul imediat al copiilor*, fiecare dintre aceste trei probleme majore cumulând peste 20 de procente. În schimb, *refacerea morală a societății intrunea 3 procente, iar lupta împotriva comunismului – 6-7 procente*. Or, campania a fost axată pe ultimele două idei, în loc să se bazeze pe preocupările esențiale în acel moment ale electoratului. Am atras atenția asupra acestui lucru într-o sedință a Convenției, la începutul lunii august, cînd am făcut o propunere absolut concretă, bazată pe studiile respective. Din păcate, nu a fost luată în seamă. Noi am propus Convenției o strategie completă: *aceea de a se adresa direct individului, cetățeanului, cu nevoile și năzuințele lui specifice, și de a nu cădea în plasa tecnicismului, în care a căzut politica românească în ultimii trei ani*. A vorbi despre macrostructuri, despre sisteme, despre tranziție, despre reformă și.m.d. – într-un cuvînt, despre abstracții pentru omul de rînd – cred că asta a fost principala greșeală.

H. R.: Din păcate, noi am intrat foarte tîrziu în Convenție, cînd structurile acesteia erau deja stabilite și nu am mai putut interveni eficient în schimbarea de opinie.

D. P.: Aș spune chiar un lucru mai dur: autorul involuntar al dezastrului Convenției în alegeri – pentru că eu îl consider un dezastru – este PNTCD. Prin structurile lui de partid învechite, prin concepția de partid de masă, a fost un handicap pentru modernizarea mesajului și a mijloacelor Convenției. Cred însă că orice dispute pe această temă acum, post-factum, sunt absolut inutile. Totodată însă trebuie făcută o analiză lucidă a cauzelor și nu văd nici un motiv ca ea să nu fie publică. În cele din urmă, acest mod de a proceda ar întări unitatea opozitiei, care se dovedește în același timp și transparentă.

Și atunci, cum vedeti cooperarea în continuare în cadrul CDR?

D. P.: În Parlament, deși se simt – și e firesc – diferențe de orientare politică a diverselor componente ale Convenției, ea abia acum începe să se rodeze. Cea mai radicală parte a Convenției o formează însă PAC și Alianța Liberală.

Dvs. vorbiți despre Convenție ca și cum ea ar fi numai la nivel parlamentar, or, ca este mai mult decât atât, dovdă că s-a discutat primirea de noi membri.

D. P.: Politica se face în Parlament. Iar membri nu a primit. În orice caz, partea din Convenție care a rămas în afara Parlamentului – organizațiile nepolitice –, trebuie să-și vadă de propriile lor scopuri și să nu încearcă a face politică, pentru că vor introduce haos în viața politică românească. Convenția trebuie să rămînă un instrument de coordonare a opozitiei democratice, dar nu un suprapartid. Dimpotrivă, are rolul de a crea cadrul în care să se autodefinească cele trei curente politice de gîndire majore în orice democrație: *social-democrația, creștin-democrația și liberalismul*.

H. R.: Eu cred că și dl. Coposu a sesizat deja aceste probleme despre care am discutat și se străduiește în acest moment să restructureze PNTCD.

D. P.: E chiar remarcabil efortul PNTCD de a se autoregenerează.

Cum vedeti posibilitatea de unificare a mișcării liberale și care ar putea fi nucleele de coeziune?

D. P.: Nucleul de coeziune este doctrina. Fac abstractie de actuala conducere a PNL și de cea a NPL, pentru că nu mă interesează aceste două grupuri. Cred că mult mai important decât conducerea actuală a PNL este Grupul pentru reformă morală și politică a PNL. Clarificarea la nivel doctrinar este esențială. Iar din punct

de vedere funcțional, congresul nostru din 19-21 februarie va fi un congres de constituire. În prima zi a lui vom desfînta formațiunile prezente acolo și vom înființa *Partidul Liberal*.

● Pentru noi, liberalismul e o convingere, pentru dl. Cîmpeanu e un vehicul

Asta este o consecință a conflictului Cerveni-Vintilă Brătianu?

D. P.: Nu. Hotărîrea a fost luată înainte și este o prevedere a protocolului. Poate că o împotrivire a grupului Cerveni a apărut și din acest motiv. Vor fi desfîntate formațiunile liberale prezente, iar delegații la congres vor deveni membri fondatori ai Partidului Liberal.

Aproape de acești delegați la congres, despre care am înțeles că au constituit mărul discordie, grupul Cerveni a propus ca ei să fie aleși prin vot de către filiale și să corespundă unui anumit număr de membri. Dvs. ați propus sistemul consilierilor.

D. P.: E o confuzie. Împotrivirea d-lui Cerveni a apărut în momentul în care a devenit evident că la acest congres, indiferent de criteriul de selecție ales, dumnealui, împreună cu grupul său care îl susține, provenit din Partidul Socialist Liberal, nu se bucură de sprijin nici măcar în propriul partid. Dar eu consider acest gest un accident și un amânant nesemnificativ. Dvs. – presă – de multe ori exacerbă impactul unor evenimente. Pentru PNL-AT nu a însemnat nici cel mai mic handicap faptul că a trebuit să fie exclusi cei care au fondat mai tîrziu NPL. Nu a constituit nici ceea mai mică atingere faptul că d-l Cerveni preferă să stea deoparte și că și sunt naturale pozițiile insolite. În ceea ce privește participarea notabilităților locale, sigur că reprezentarea la un congres trebuie să țină seama de oamenii care au în spate votul populației din zona respectivă.

Și PNL și NPL și "partidul" d-lui Cerveni produc totuși confuzie în electorat. Nu se poate încheia totuși o înțelegere?

D. P.: Putem sta de vorbă cu d-l Cîmpeanu, dar, pentru mine cel puțin, el este încă din primăvara lui '90 aliat cu Puterea. Ce să căutăm unii alături de altii? Înțelegem prin liberalism lucruri absolut diferite. Pentru noi e o convingere, pentru dumnealui e un vehicul. Sau ce să cauți împreună cu NPL care, printre-o pseudo-formație politică, nu încarcă decât să promoveze interesele economice ale citorvă oameni? Sigur că, dacă va înțelege că politica se face pe termen lung, vom putea discuta. Nimici, și cu atît mai puțin eu, nu îl poate impiedica să vină alături de noi. Trebuie numai să vrea.

Dar Partidul Liberal, format în urma fuziunii, va accepta existența factiunilor în sinul său?

D. P.: Statutul pe care am început să-l distribuim acum în teritoriu este statutul unui partid modern, care permite fractionarea și existența divergențelor pentru a nu se mai produce astfel de eliminări. Diversiunea inițială, privind constituirea partidelor – acel număr de 251 de membri – a dus la demonetizarea pluripartidismului. Și cred că această diversiune a fost bine gîndită de la început. Cred că noua lege a partidelor ar trebui să prevadă ca toate partidele care în alegeri iau sub 1,5 sau 2 sau 3% – să fie silite de lege să se autodizolve sau să fuzioneze cu altă formațiune. Cu cît mai ridicată va fi această limită, cu atît viața politică românească se va coagula mai rapid.

(Continuare în pag. 12)

(Urmare din pag. 11)

Cum vedeti, din perspectiva unificarii miscarii liberale, o eventuala fuziune cu PAC?

D. P.: În primul rînd, cred că PAC trebuie să se declare liberal, iar liderii lui trebuie să depășească o barieră psihologică. Partidul Liberal nu va avea un președinte. Clarificarea doctrinară trebuie să vină ca decizie a unui congres, nu a unor membri din conducerea partidului. Atât de o parte cît și de alta, s-au manifestat toate disponibilitățile în vederea unificării. De altfel, încercăm să producem acel statut pentru Partidul Liberal care să permită existența facturiilor, chiar cu structuri paralele în teritoriu. În interiorul unui partid, observația care se poate face asupra forțelor politice democratice în toată lumea în momentul de față este că se constituie instanțe similare puterilor într-un stat de drept: *un executiv* (care nu întotdeauna intrunește liderii partidelor respective; numai la comuniști executivul se constituie din liderii partidelor, ca o tradiție rezultată în lupta între președintele partidului și secretarul lui general, în care a cîștigat Stalin), *o instanță similară Camerei Deputaților* (Consiliul național), *un Senat al partidului*, un grup de lideri ai partidului (care fac sau nu parte din executiv, astă neavind importanță pentru că executivul este cel care asigură administrația partidului și viața lui firească în timp, pe cînd liderii au alt rol) și, bineînteleas, Curtea de arbitraj (care ar reprezenta Justiția). Liderii sunt de fapt emisarii partidului, cei care transmit mesajul alcătuit de staff-ul partidului. Suprapunerea celor două funcțiuni s-a făcut numai în partidele de tip bolșevic, în care "stătucul" era și "marele ginditor" și "marele făuritor". Trebuie să ne dezbrăram de această imagine a liderului. În interiorul partidelor în viața politică românească nu s-a ivit încă separarea puterilor, poate dintr-un mitemism al partidului bolșevic. La noi, figura președintelui, care este și lider și simbolul partidului respectiv (prin mass-media, prin mentalitatea opiniei publice, dar și uneori prin mentalitatea celor care conduc partidele respective), se suprapune peste imaginea partidului, ceea ce și foarte pagubitor. Cred că este pagubitor pentru PNCD, de exemplu, că partidul este confundat cu imaginea d-lui Coposu. Sigur că d-l. Coposu însuși își dă seama de acest lucru și cred că tocmai de aceea se eclipsează de multe ori – tocmai pentru că este probabil unul (dacă nu singurul) dintre foarte puțini oameni politici pe care îi are România astăzi. La fel FSN, suprapus peste imaginea lui Petre Roman. Acest fenomen a creat partide: FDSN există datorită imaginii lui Iliescu. Pagubitoare, de exemplu, pentru PSM este suprapunerea imaginii sale cu a lui Adrian Păunescu, dar, fiind adversar, acest lucru nu poate decât să ne bucure. Cred că PNCD va fi un partid capabil să genereze lideri în perioada următoare. De asemenei, PAC.

Care va fi poziția viitoarei alianțe liberale în cadrul CDR?

D. P.: Cea de pînă acum. Noi am fost dintre cei care am susținut necesarea existență și înnoire a Convenției în cîmpul politic românesc actual. Cred că va exista o campanie electorală – probabil nu prea îndepărtată –, iar opozitia trebuie să poată să cîștige mult mai mult. Nu înseamnă neapărat că sistemul susținătorii ideii unor liste comune ale Convenției. Totul depinde de situația conjuncturală a momentului respectiv. Dacă reușim să determinăm schimbarea opțiunii electorale, probabil că ar trebui să participe Convenția cu cel puțin două liste: una creștin-democrată și una liberală. Există anumite incompatibilități între electoratul liberal și cel creștin-democrat. Sî cred că a fost un handicap faptul că am avut o singură listă. Eu am susținut această formulă și înaintea alegerilor.

● Puterea actuală nu poate defini puterea mai mult de un an de acum înainte

Sustineți deci varianta Cîmpeanu?

D. P.: Nu. Cîmpeanu nu a susținut niciodată aşa ceva, el a dorit să iasă din Convenție. Eu susțin că pentru a strîngă mai mult electorat, Convenția ar putea să participe pe liste multiple.

Care va fi strategia Partidului Liberal? Ce va face el concret în plan economic, social? Va urma cumva linia FSN, de a crea un guvern din umbără?

D. P.: Retin nuantă ironică pentru opțiunea FSN de a prezenta un guvern de alternativă. Eu cred că au făcut bine: s-au autodefinit. După cum, cred, Convenția ar fi făcut rău dacă ar fi făcut acest lucru. Pentru că, spunea d-l. Coposu odată, povestind o convingere cu Iuliu Maniu, nu e necesar un guvern din umbără pentru o mare formățune, pentru că întotdeauna are la dispoziție cite 20 de candidați potențiali, iar dacă unul ar fi numit în acel guvern din umbără, ceilalți nu ar mai face nimic.

In ce privește strategia viitorului Partid Liberal, ea va fi aceea de a face ca sentimentul că liberalismul este contrariul totalitarismului să se justifice și ca această stare de spirit să se sprînje și pe *idei concrete, legate de terpia de soc, de suferințe mai puține într-o tranzitie mai scurtă, de faptul că reforma trebuie gîndită funcție de un punct de plecare – care înseamnă proprietatea –, de rezolvarea acelei probleme pe care o numeam fundamentală la început – cea a renaturalizării, de o fiscalitate că mai redusă. Tot ce înseamnă din punct de vedere economic, dar și social, politica liberală.*

H. R.: Mai concret. Baza socială a oricărui partid liberal este *middle-class*, clasa de mijloc, în formare în acest moment în România. Noi dorim să sprînjinăm dezvoltarea acestei clase de mijloc. Si cum? Printre altele, prin crearea unui sistem informațional la nivelul întregii țări, fiindcă informația economică are o valoare care e greu de măsurat în bani. Cine a reușit în acești trei ani să se imbogățească? Cei care au deținut monopolul informațiilor economice, cei care au lucrat în comerțul exterior în primul rînd, fosta nomenclatură.

Dar nici PNCD-AT nu se poate plinge că este un partid al săracilor. Chiar dvs. sunteți...

D. P.: Sigur că da, dar pe alte baze. Horia a spus un lucru extrem de important. Ce diferențiază opozitia de Putere în acest moment? Cumva faptul că Puterea este neocomunistă? Nu cred. *În acest moment, Puterea are un caracter dual. Ea este sprînătuită de două forțe: fostă birocratie administrativă și sistemul comunist pe de o parte, iar pe de altă parte, de cei care s-au desprins din virful acestor piramide și și-au creat afaceri particulare sprînindu-se pe sistemul de relații anterior.*

H. R.: Deci: unu – "imbogății de război", care au reușit să se adapteze foarte repede sistemului economiei de piată – și celalți, nostalgici, care nu au reușit, legăți fiind de fotoliu.

Da, dar "imbogății de război" constituie în momentul de față clasa de mijloc.

D. P.: Nu. Nu este adevărat. Clasa de mijloc se va constitui în competiție.

Nu ar fi posibil ca la un moment dat FDSN să se spargă și toti acești întreprinzători să devină liberați?

D. P.: Se va sparge cu siguranță. Paradoxul actualiei puteri este că ea a fost sprînătuită de o nouă oligarzie financiară și industrială. Puterea a generat un guvern de stînga, care face o politică populistică care vine împotriva intereselelor acestei oligarhii. Deci, în scurtă vreme se va petrece ruptura între cele două. Nimeni nu poate să fie de acord cu această ruptură se va produce lent, treptat sau printr-o explozie, dar este cert că se va produce. și probabil că vor apărea formațiuni politice proprii ale acestei oligarhii financiare.

H. R.: Deci, de fapt, noi, ca liberali avem doi dușmani în acest moment, pe care trebuie să-i combatem. Pe de o parte, pe cei care doresc transformarea României într-o societate capitalistă monopolistă și, pe de altă parte, pe cei alătri, care doresc restaurația.

Dar cele două tabere care vor define puterea economică (indiferent de cum a fost dobândită) nu vor influența în mod determinant viața politică a țării?

D. P.: Sigur că așa se va întâmpla. Sî este normal să fie așa. Doar că scenariul dvs. trebuie completat și cu faptul că și de partea opozitiei – deci a partidelor democratice – există o forță financiară. Opozitia este susținută mai ales de cei

care, în sectorul privat, s-au îndreptat către producție, nu către comerț. Se dezvoltă mai greu, dar acumularea provenită din comerț este, în acest moment, cea mai fragilă, pentru că politica guvernului Văcăroiu o subminează. Guvernul Văcăroiu face o politică (conștient sau nu) inflaționistă și poate duce la declanșarea hiperinflației. Foarte mulți oameni de afaceri au înțeles că în producție pot acumula capital stabil și investesc în producție sau bunuri imobiliare. *Ei vor fi primii care vor avea nevoie de accelerarea competiției tocmai prin egalitatea sanselor propuse de forțele de opozitie.* Deci se vor apropia de opozitie.

H. R.: Se mai pune o problemă: dacă vom putea face "politica de cadre" în acest domeniu. Sigur nu. Există, din punct de vedere moral, un aspect extrem de deranjant: cel al primelor acumulări. Din ce au rezultat aceste acumulări o știm cu toții! Dar pe măsură ce competiția se derulează, competență... și spună cuvîntul:

Dacă se facea o stabilizare monetară la începutul anului 1990 altele erau sănsele...

D. P.: Categoric. Care este părerea dvs. despre CDR la această oră?

D. P.: Important era (după părerea

DIALOG

Dar la ce folosește acest lucru României? Ni se pare mai degrabă o infringere a opozitiei.

D. P.: Sigur că e o infringere. Nu numai a opozitiei, și chiar o infringere a țării. Dar era necesară, pentru conștientizarea opiniei publice. Mai mult decît atât: fac afirmația extrem de gravă că FDSN se află mai la stînga decît PSM. Sî asta se vede din pozițile în Parlament. Abstracție făcind de Adrian Păunescu. *Înțelegerea nu era posibilă: pornim de la filosofii diferite.*

Spectrul politic românesc se constituie din două categorii de partide: cele orientate cu față către Vestul individualist, care în cele din urmă s-au ajuns la democrație, și cele orientate către Estul colectivist, multă vreme încă incapabili, după părerea mea, să devină democratic. Pentru acesta din urmă, comunismul a fost doar o troikă, folosită o perioadă pentru a justifica același expansionism care a pus în pericol existența noastră națională în ultimii 300 de ani. Panislavismul sau altceva va fi oare suportul ideologic al Imperiului?

Dar acum se instaurează pe patru ani o putere, dvs. rămînești cu filosofia și noi cu prefectii fedesenăști.

D. P.: Nu. Se instaurează o putere conștientă de proprii ei slăbiciuni, căreia îi e frică și care exageră în toate gesturile pe care le face. Chiar această politică excesivă a întregii administrații, de la ministrul la portar, este o gafă politică. *Poterea actuală nu poate defini puterea mai mult de un an de acum înainte.* Propriile ei gesturi o duc nu numai la dezvăluirea propriului caracter, dar și la rezultate economice dezastruoase: o politică inflaționistă care va face foarte clar pentru opinia publică faptul că țara nu poate fi guvernată de un guvern de stînga.

Nu există riscul instaurării unui regim autoritar?

D. P.: Există și acest risc. Dar chiar în această percepere a opozitiei ca neimpunindu-și punctul de vedere există o urmă a mentalităților totalității. Noi suntem doar 46 %, nu putem impune nimic.

Tocmai, istoria se repetă, trebuie deci schimbată strategia...

D. P.: Nu. Data trecută eram 18 %. Acestea sunt limitele democrației: domnia majorității. Degeaba știm că avem dreptate. Această dreptate trebuie să ne-o impunem. Iar dreptatea noastră se impune tocmai prin faptul că stînga face gesturi care o duc către dezastru. Cu cit degradarea va fi mai rapidă, cu atât cetățeanul va înțelege mai rapid. Noi, opozitia, propunem o alternativă. Ea este incompatibilă cu politica populistă demagogică a majorității.

Procedeul este însă caracteristic pentru țările democratice, cu instituții democratice create deja, nu este cazul la noi.

D. P.: Sigur că ne aflăm la începutul drumului în instaurarea unui stat de drept, cînd încă se poate spune orice despre un om politic iar el nu se vede sălii să demisioneze sau să se retragă. Sigur că forță societății civile, care a fost distrusă în cîteva decenii, nu există încă. Dar viața ne silește să trecem și prin această etapă, pe care o dorim să mai rapid parcursă.

Sunt două procese paralele: procesul de formare a clasei politice democratice și procesul de definire a opțiunilor electorale. Din ceea ce ați spus dvs. se deduce foarte lîmpede demersul de constituire a clasei politice. Dar nu există riscul ca acest demers, facut cu acuratețe occidentală, să ducă la un clivaj între procesul de constituire a clasei politice democratice și cel de definire a opțiunilor electorale?

D. P.: Clasa politică se constituie în competiție. Iar în această competiție, datorită faptului că societatea civilă se reface și ea concomitent, minciuna și demagogia vor începe să fie respinse. Oamenii, mulți dintre ei, nu și pot depăși deocamdată propria rutine. De aici sloganurile falimentare – ca acela al consensului sau al unității, forțelor politice în fața dusmanului extern și multe alte mituri, ale căror rezultate se mai văd și astăzi. Eu primesc scrisori care dovedesc o totală neînțelegere a democrației. Pentru autorii lor nu există decît un drum unic, o idee unică, un far călăuzitor, un comandant suprem s.a.m.d. Sunt rutinele care guvernează încă o parte a electoratului românesc.

A consemnat
GABRIELA ADAMEȘTEANU

Neinspirat titlul Memoriilor lui Silviu Brucan - Generația Irosită (editura Universul - Calistrat Hogaș, 1992). De fapt, generația lui Silviu Brucan s-a împărțit în "irositori" (puțini la număr) și "irosiți" (cu sutele de mii). Or, evident că nu el, care a contribuit ideologic și activ la instalarea sistemului comunist în România, poate avea dreptul de a vorbi în numele celor cu existența irosită de-a lungul stalinismului.

Pentru a nu trăda, la rîndul nostru, această generație ne vedem obligați să confruntăm mărturia unui "irositor" cu aceea a unui "irosit". Și să-l alegem ca reprezentativ pe Cornelius Coposu în Dialogurile sale cu Vartan Arachelian (editura Anastasia). Punând astfel față în față două biografii diametral opuse.

Silviu Brucan, secretar general de redacție la organul partidului comunist român, Scînteia. Ca stalinist ce era, purtind campanie împotriva fruntașilor, arestați, ai opoziției și reclamând pedepse capitale (cu moartea pentru, de pildă, Cornelius Coposu). Gheorghiu-Dej îi dă, la începutul anilor '60, "mînă liberă" asupra Televiziunii. Fusese și ambasador la Washington. În ciuda faptului că renunță la conducerea Televiziunii odată cu înscăunarea lui Ceaușescu, pînă în 1987 cînd își face publică opoziția față de politica șefului de partid și de Stat, o biografie clasică de privilegiate. De nimic zgîriată sau irosită.

Cornelius Coposu. Cel mai tînăr șef de cabinet al lui Maniu. La arestare, în 1947, era secretar general adjunct și secretar general al delegației P.N.T. 18 ani de închisoare, dintre care vreo 8 de izolare totală. Din atita suferință, torturi, bătăi, să reținem doar trei imagini.

Prima: la arestare are 114 kilograme. La eliberarea din închisoare: 51 (p. 89).

A doua: "În ultimii opt ani nu am mai spus nici un cuvînt și la ieșirea din închisoare uităsem să vorbesc. Mi-a trebuit o perioadă de readaptare de cîteva luni pînă mi-am redobîndit graiul" (p. 96).

A treia: după opt luni de zile, de-a lungul cărora este zidit de viu în celula sa de închisoare, la Craiova, primește încuviințarea să se ducă la duș împreună cu detinutul din celula alăturată.

"Am stat sub un duș cald vreme de un sfert de oră, după care am ieșit din piele, ni s-a desprins întreaga piele, cum s-ar desprinde pielea de pe un șarpe. Am scos de pe picioare ciorapi întregi de piele și a rămas în urma dușului o piele roz, foarte subțire, de o culoare asemănătoare cu a noilor născuți" (p. 101). Deposeazăți de "carcasa groasă de piele murdară", cei doi detinuți se imbolnăvesc imediat de pneumonie.

Dor trei imagini din 18 ani de acumulare a ororii și infometării. Suficiente însă pentru a rezuma un destin al sacrificiului. Și a lăsată cinismul cu care Silviu Brucan uzurpă dreptul victimelor de a nu fi, cel puțin, confundate – printr-un amalgam de generație – cu asupriorii lor.

Un atare titlu deservește o carte. N-o poate anula, împiedică însă o lectură senină a ei. Făcînd totuși un efort în acest sens, nu pot să nu descoperi, pe măsură ce citești, mai multe registre fără reală comunicare între ele.

Mai întîi: declarațiile de principiu ale lui Silviu Brucan. A fost, recunoaște fără ezitate,

MONICA LOVINESCU

IROSITI SI IROSITORI

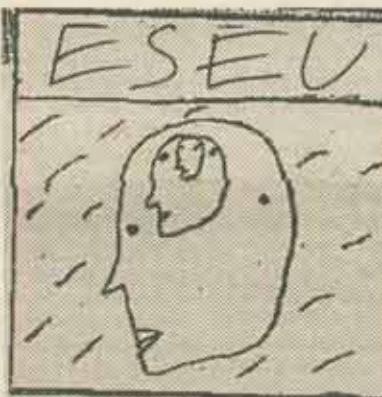
stalinist pînă la raportul Hrușciov. O spune clar, deși fără vreun accent de regret. Mărturisirea unei atitudini publice era de altminteri greu de evitat. N-o evită. Faptul de a fi putut, ca ambasador, să urmărească din Statele Unite evoluția comunismului și să stabilească unele comparații mai puțin partinice între economiile capitalistă și socialistă îi îngăduie – deși în continuare după scheme marxiste – să scrie și să publice în Occident studii de poliologie de o factură mai degajată. Deși la început aproba și admiră politica externă a lui Ceaușescu, și găsește deriva naționalistă primejdioasă și și căută în partid aliați pentru o punere la zi (o zi mai umană) a comunismului.

Inițiază Scrisoarea celor 6 și, spre a se pune la adăpost de represalii, ia contact, în cursul unei călătorii, cu personalități politice la Washington, iar la Moscova cu Gorbaciov însuși (întrevedere pînă azi inedită și, bineînțeles, interesantă). Anchetat la întoarcere de Securitate și mutat într-o locuință insalubră din Dâmboieni, este, printre "disidenți" lui Ceaușescu, unul dintre cei mai năpătuți în limitele permise de dublul sprijin american și sovietic.

Alt registru: Silviu Brucan cel care scrie azi, dezbarcat de ceea ce consideră acum a fi balastul unei gîndiri comuniste, adept al economiei de piață și al multipartismului, se slujește însă pentru a descrie fază stalinistă a comunismului în România de o destul de strictă versiune de partid.

Aflăm rînd pe rînd că armata roșie a fost primită de către bucureșteni cu flori și urale (p. 57), că actual de la 23 August a fost înfăptuit de Rego doar cu sprijinul comuniștilor (al cărui manechin pare a fi), că deși constituit din nici o mie de membri, partidul atrage mulțimile prin aureola eroică (p. 79) dobîndită de ilegalisti în închisoare. Deci români nu s-au înscris în partid cu zecile de mii din oportunism și din pricina prezenței armatei roșii ce dicta, cu armele, istoriei un anume sens, ci din idealism.

Silviu Brucan o citează la un

generalului Rădescu, descrie felul în care comuniștii au tras în Piața Palatului asupra manifestanților spre a putea acuza apoi pe generalul Rădescu de a fi ordonat trupelor sale să facă și a-i obține demisia din postul de prim-ministru (cf. La început a fost sfîrșitul, editura Humanitas, 1992). Aceeași scenă o aflăm în carte amintită a lui Cornelius Coposu, ca și un tablou amânat într-o scena similară, unde comuniștii își au eliminat adversarii în luptă pentru putere. Or, Silviu Brucan, ca și cînd români ar continua să nu aibă acces la adevarul asupra acelei epoci fie prin cărți în sfîrșit publicate, fie prin propriile lor amintiri, ne propune versiunea mincinoasă de atunci a Partidului.

"Reformele" comuniște sunt descrise în culori trandafirii și deși Gulagul este pomenit (în treacăt), autorul ignoră valurile de teroare ce au văduvit țara de elitele sale. Dimpotrivă, intelectualii, scriitorii, artiștii cuprinși de efervescență revoluționară să ar fi îndreptat natural spre putere. Ca să nu mai vorbim de muncitorii. Totul în paralel cu un portret idealizat al lui Gheorghiu-Dej (doar puterea absolută îl va modifica mai tîrziu în rău), a cărui crimă, cea mai abominabilă (p. 93), e lichidarea lui Pătrășcanu. Nu sutele de mii de victime ale Arhipelagului M.A.I., ci Pătrășcanu, doar el, morții fără carnet de partid neavînd dreptul să fie menționati.

Un al treilea registru: o descriere critică a confiscării revoluției făcută de un însăcepare a fi renunțat la comunism (nu și la nostalgia "idealurilor" sale) și să strădui să-și convingă colegii din F.S.N. și mai ales pe Ion Iliescu, invinsul de autor de a nu se putea dezbarca de mentalitatea de activist, că trebuie să lase locul, în fruntea țării, tinerilor ne-comuniști (chiar dacă aparțin prin naștere nomenclaturii). O piesă esențială la acest "dosar": Decretul semnat doar de Ion Iliescu – fără consultarea prealabilă a Biroului F.S.N. – pentru vărsarea Securității la Armată (26 decembrie 1989), precedind și de fapt anulind decretul următor, al dizolvării aceleiași Securității, la 30 decembrie. Ceea ce dezleagă pentru Silviu Brucan enigma "teroriștilor" (pp. 233-234).

În sfîrșit, o analiză de un strict determinism marxist al post-comunismului, dificultățile tranzitiei spre democrație având numai cauze economice și sociale. Totalitarismul, pentru autor, se reduce la subdezvoltarea societăților unde a fost aplicată doctrina comunistă. Ca și cum Cehoslovacia și Cuba, România și Albania, Rusia și Polonia, Vietnamul și Ungaria să ar fi aflat în același stadiu de nedezvoltare favorizînd instaurarea aceluiși sistem.

Cele patru registre nu numai că nu se contopesc, dar își și prejudiciază reciproc credibilitatea. Scena în care, de pildă, Gorbaciov îi explică autorului că e de acord cu răsturnarea lui Ceaușescu cu condiția ca partidul comunist să rămînă la putere și ca Uniunea Sovietică să nu fie obligată să interveni, e de un cert interes. Dar cum să faci din ea document istoric cînd perioada stalinistă e prezentată în limba și gîndirea de lemn specific comuniște? Cum să-i dai crezare cînd evenimentele din și de după 23 August sfidează realitatea trăită și mărturisită de atișa români?

Ar fi un răspuns. Cartea nu a fost scrisă cu gîndul la români. În primul rînd, nu pentru ei. Ci pentru țări mai făloase: Statele Unite, Anglia, Venezuela. Si mai îndepărtate. Textul de față să fie el însuși o traducere. Altfel cum să explice faptul că în loc de interzis sau uimit, Silviu Brucan se slujește în contră-sens (sau în non-sens) de termenul **arestat**? La un pahar de vin roșu după cină, Gheorghiu-Dej lanseză o frază neașteptată. Comentariul autorului "am rămas arestat" (p. 89). Arestat cum se simte, Silviu Brucan îi dă totuși replica lui Gheorghiu-Dej, și la pagina 90 citim din nou "de data asta a rămas el arestat".

E probabil că n-am putut, în față unui astfel de amalgam între fals și adevăr istoric, să ținem seama de regulile "polemicii civilizate" stabilite de Universitatea din Oxford în 1890, publicate, probabil la inițiativa lui Silviu Brucan, în "Dilema" (nr. 1 din 14 ianuarie 1993), nerespectarea lor interzicîndu-i să accepte vreun dialog. Cum Silviu Brucan ne anunțase imediat după revoluție că va fi nevoie de 20 de ani pentru ca români să se arate vrednici de democrație (și n-au trecut decît vreo trei de astuni), ne mai rămîn destul de mulți înainte ca să fim demni de recomandările de acum un secol ale universității britanice.

Silviu Brucan însuși mai are nevoie de un răgaz civilizatoriu, după cum se vede din felul în care și tratează un adversar de idei, făcînd din Octavian Paler tipul însuși al privilegiatului sub regimul Ceaușescu și uitînd circumstanțial (și foarte puțin oxfordian) că Paler a fost demis din postul său de direcție la "România liberă" și că uneia dintre cărțile sale ne-conformiste îi a făcut un proces public în stil pur stalinist.

Tot ce-am vrut să facem aici e – poate – să-l indemnăm pe Silviu Brucan să renunțe la titlul **Generația irosită**, al cărui copyright îl detine de fapt, nu prin lege, ci prin existența sa un Cornelius Coposu. Si alii ca el. Mulți alții.

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Din criză se-ntrupează Poezia

Foto: I. CUCU

DEI, în principala sa ediție de actualități de marți 2 februarie a.c., printre imaginile cu care ne-a obișnuit (privind zimbetele de la Cotroceni, intrările de la Palatul Victoriei, noile alianțe ale lui Saddam Hussein, apli-carea embargoului asupra Iugoslaviei, afacerile care determină surplusul de zahăr și deficitul de gru etc., etc.) a produs în fața milioanelor de telespectatori și o secență mai neobișnuită. Prin ea s-a anunțat, cu o satisfacție nedisimulată, că Dl Nicolae Manolescu se află într-o vizită la Mediaș, unde, pentru prima oară (?) nu participă la o dezbatere politică, ci le vorbește intelectualilor urbei despre criza culturii.

De cînd așteaptă cei pe care îi reprezintă Televiziunea noastră așa ceva, mi-am spus fără să vreau. Dar, imediat urmată singura frază decupată din discursul marelui critic pentru a ilustra stirea transmisă și bruse mi-a înțepenit zimbetul de simpatie cu care-l priveam. Ea sună astfel: "Există o criză a culturii; scriitori importanți ca Ana Blandiana, Ileana Mălăncioiu și Nicolae Breban, de trei ani nu au scris nimic". Ascultând-o mi-am amintit cum, în 1990, după o Convorbire dumnică la care am fost invitată de Vartan Arachelian, dat fiind că mi-am îngăduit să le spun mai multor zilei cîteva lucruri neconvenabile, o mulțime de oameni de bine mi-au telefonat la toate orele din zi și din noapte să mă întrebă de ce nu-mi văd eu de treaba mea și de ce nu mai scriu poezii.

Ce-o fi greșit mai nou, m-am întrebat (în cele trei ceasuri reale de după emisiunea de marți) de se anunță chiar la buletinul de stiri de la orele 20 că Blandiana și cu mine și cu Breban am fi incetat să mai scriem și de aceea e criză în România și în acest domeniu în care nu e nevoie nici de utilaje, nici de materie primă și, probabil, dacă nu trăgeam noi chiuilul trei ani, nenorocirea ar fi putut să fie evitată.

Se înțelege, nu i se poate face proces de intenție pentru această afirmație strict profesională criticului Nicolae Manolescu, de vreme ce nu a vorbit ca un om politic, care avea de plătit politice unui adversar sau altul, ci ca un intelectual sincer îngrijorat de soarta culturii române.

Ca să fiu la fel de dreaptă cu totă lumea, nu-i voi face proces de intenție nici măcar Televiziunii, care a popularizat așa cum știe ea faptul că președintele PAC, indiferent că se află la o întînire politică sau la o întîlnire cu cititorii, se gîndește tot la Ana Blandiana și la alți autori care nu s-au aflat de același parte a baricadei cu el. Într-o bătălie sau alta.

Dar, din păcate, ceea ce s-a anunțat ca o stire sigură în cadrul Actualităților de marți se întimplă să nu fie chiar purul adevăr, atât prin enunțul în sine, cât și prin nenumăratele semnificații pe care le-a căpătat el în contextul dat.

Însăși asocierea celor trei nume – despre care se știe că de greu ar putea să fie asociate într-o cîteva anumite – a stîrnit zimbete și întrebări care au

descreșit fruntele multor prieteni și nu numai pe ale lor.

Observația care li s-a impus tuturor celor în cunoștință de cauză a fost că atât Anei Blandiana cit și lui Nicolae Breban și mie ne-au apărut totuși cărți în această perioadă. E adevărat, volumul meu (de 400 pagini) din colecția *Poeti români contemporani* (oferit marelui critic cu prețuire și cele mai bune sentimente) este o antologie. El conține însă și un grupaj de aproximativ 50 de poeme inedite, dintre care unele au fost scrise după Revoluție. Poate că Dl Manolescu n-a apucat să-l deschidă să vadă ce cuprinde, mi-am spus cu tristețe. Sau poate a socotit că parteua de inedite și neînsemnată în raport cu realitatea (pentru care aș fi, în opinia domniei sale, un scriitor important). Bine, mi-am spus atunci fără să vreau, dar dacă așa se pună problema, ar trebui să-si aducă aminte că a scris un poet pe care nu se poate trece, cum este Bacovia. Sau că un alt mare poet, cum este Emil Botta, după a doua plachetă de versuri, a facut o pauză de mai multe decenii. M-am gîndit, desigur, și la faptul că trimiterile mele la clasicii ar putea fi interpretate drept lipsă de modestie. Risc totuși să le aştern pe hîrtie întrucât nu e pusă în discuție calitatea poeziei mele, ci cantitatea produsă după "evenimente"; pauzele de gîndire pe care mi le acord între un poem și altul, încercind să mă clarific cu mine și cu ceilalți ca să pot găsi încă o dată cuvîntul și tonul care să-mi dea măcar mie iluzia că nu scriu în zadar.

Ar mai fi de spus că am și eu Dreptul (meu) la normalitate și el nu insumează mai puține pagini decât cel care poartă semnătura Dlui Nicolae Manolescu, pe care eu nu mi-aș fi îngăduit să îl trec sub tacere pe motiv că nu conține studii de critică literară, ci comentarii politice. Ar fi păcat să începem să ne molipsim și noi de la apoliticii noștri de serviciu, care cred că e un act de cultură să stai cu contele pe publicistica lui Eminescu, dar, dacă marele poet ar cobori printre noi, nu s-ar sfîrși să-l rușineze, întrebîndu-le de ce nu-și vede de treaba lui și își pierde vremea scriind articole pentru ziar.

Oricum, îngrijorarea criticului pentru soarta culturii îl onorează și argumentul că ea s-ar afla în criză fiindcă nu ar mai scrie Blandiana și nu aș mai scrie eu și nu ar mai scrie Breban m-ar fi putut onora și pe mine dacă s-ar fi intemeiat pe date reale și l-ăs fi găsit într-un text despre literatură bine argumentat, nu l-ăs fi aflat ca pe o stire oarecare de la programul de actualitate. Spun acest lucru fără urmă de ipocrizie, avînd în vedere că, din felul în care a scris Dl Manolescu de-a lungul anilor despre cărțile mele, nu aș fi bănuit niciodată că aș putea ocupa un loc atât de însemnat în ierarhia domniei sale.

Dar dacă pe Nicolae Manolescu mă străduiesc să-l înțeleg – și din nevoie mea, nu mai mică decât a sa, de a crede în continuare în cultură și în oamenii care o reprezintă cel mai bine (cu toate

obiectiile care li se pot aduce) – mi-e imposibil să înțeleg și DEI-ul și felul lui de a opera cu numele noastre așa cum a operat altă dată cu vietile noastre. Fiindcă, milioanele de telespectatori cărora li se adresează nu au aflat niciodată prin intermediu său că eu aș exista și că mi-ar fi apărut vreo carte. Primul lucru care li s-a comunicat despre mine (stîrnind nedumeriri) a fost că nu aș mai scrie.

Și totuși, Televiziunea Română, ca de obicei, nu a transmis o stire falsă în întregime, ci a falsificat – prin felul în care l-a folosit – un adevărat care ne frâmfătă pe toți. Criza culturii este un fapt real, de natură să ne dea tuturor de gîndit. În ceea ce mă privește pot recunoaște deschis că o simt prin toți porii. Nu întiplător cînd am auzit numele meu *făcrinimat* în legătură cu ea a fost ca și cum s-ar fi vorbit de funie în casa spînzuratului. Poate și fiindcă dintră cei trei dezertori știam că numai eu mă aflam... ului ecran și mă uitam cum... mi se dă cu sic din Isarlîk.

Așa cum știe tot românul care se respectă (și, vorba lui Caragiale, din norocire, nu există român care să nu se respecte), Ana Blandiana se află la Berlin, împreună cu Mircea Dinescu, unde probabil pun împreună țara la cale (ca și înainte de potop), iar Nicolae Breban se află și el (ca și înainte) singur printre exilatiile de la Paris.

Dar, dacă este să stăm strîmb și să judecăm drept, marea problemă nu este cum am perceput eu socul acelui buletin de știri, ci de ce scriu din ce în ce mai greu poezie. Voi încerca să răspund la această întrebare, în primul rînd ca să mă pot lămuri eu însămi și apoi pentru cel care m-a divulgat intelectualilor de la Mediaș și, cu sau fără voia sa, tuturor cititorilor care nu mai citesc poezie, obligîndu-mă astfel să mă pronunț asupra fenomenului în discuție.

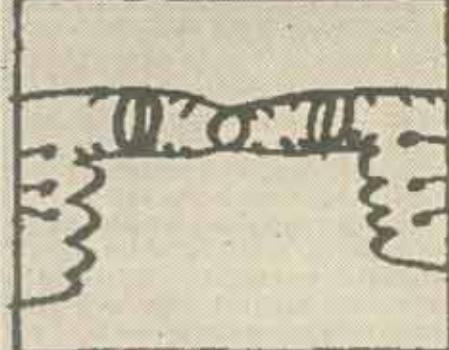
Cred că scriu din ce în ce mai greu în contextul dat pentru că meseria de poet este, în cele din urmă, aceea de a-ți pune susțletul pe tavă în fața cuiva. Reprezintă deci, prin ea însăși, un fel de perpetuă criză și depășire care nu se poate repeta fără acel minim confort moral care să-ți dea sentimentul că a-ți pune susțletul gol înaintea cuiva nu echivalează cu a-l arunca la gunoi. Din păcate, tămașia consumată din belșug de la o vreme nu a reușit să facă să piară Diavolul care a amestecat tot cu tot și să apară acel inger păzitor ce ne-ar putea înălța deasupra condiției de haos și de circ a societății noastre.

Un mare poet din exil mi-a mărturisit cîndva că nu a mai scris un vers de foarte multă vreme fiindcă este îngrozitor de greu să nu ai pe nimeni care să te poată citi în limba ta; să scrii din capul locului pentru a fi tradus. În România postrevoluționară poetul este ca și în exil. Adică nu are pe nimeni care să-l înțeleagă în limba sa. Numai că problema traducerii lui pentru cei din jur nu mai poate să fie pusă. Ar trebui să scrie pentru nimeni. Dar cine mai are această putere sau inconștiență care să-l facă să scrie dumnezeu și de la

teroristul de lingă el?

Un alt lucru la care m-a obligat să mă gîndesc neobișnuită stire de marți a fost dacă numai Blandiana și cu mine și cu Breban – și cu alți scriitori importanți care nu mai scriu – să intenționează de această criză a culturii care tînde să devină o obsesie pentru totă lumea. După părerea mea, ea nu poate avea la bază doar lenea și nebăgarea de seamă a cîtorva particulari, oricare ar fi numele și importanța acestora. Ea pleacă de la criza valorilor și de la

CULTURĂ

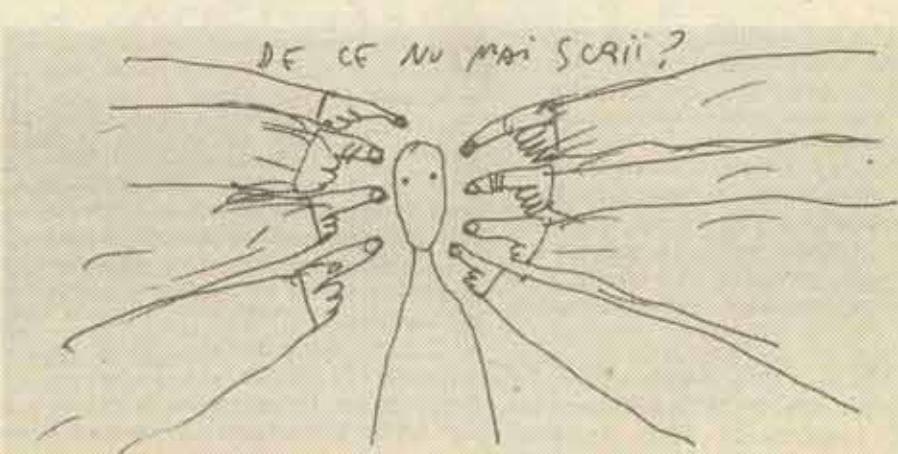
haosul în care totul parecă se clatină din temelii. Acest lucru nu trebuie să ne mire. După o jumătate de veac în care politicul a fost disprețuit, pe bună dreptate, de orice om care se respectă, era normal ca el să încearcă să-și ia revanșă în fața culturii. Cînd spun asta nu am în vedere cazurile neinteresante ale celor care au *echuat în cultură* numai fiindcă nu aveau dosar bun și acum se întorc unde le era de fapt locul, deși nici acest fenomen nu poate fi neglijat.

Lucrurile se restabilesc greu și pentru că lumea nu a dezbarat încă să aprecieze valoarea estetică, făcînd abstracție de dosarul de cadre. În plus, există, ca și la alte răscruci ale istoriei noastre, o furie a demolării cu orice preț care ar trebui să ne pună pe gînduri. Există oameni care în ultima vreme nu trăiesc decît din așa ceva.

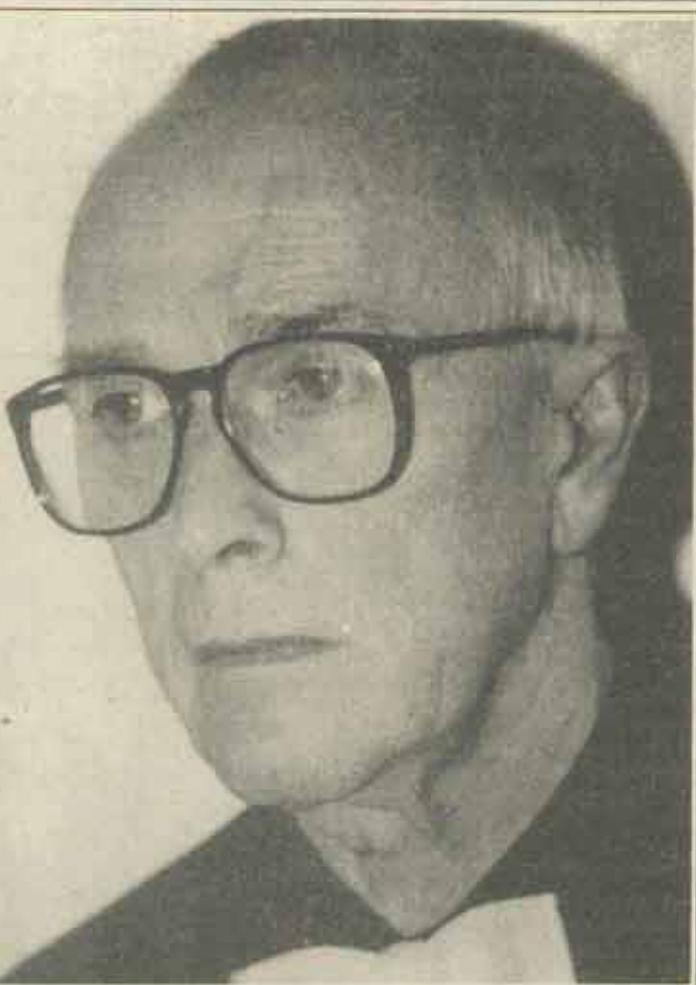
În vreme ce se dărâmă cu tot dinadinsul miturilor unor mari scriitori cărora li se răstălmăcește în râu tot ce-au făcut, se aranjează din condei alte biografii și se fac alte mituri pe care toată lumea le acceptă, deși nimeni nu crede în ele. Fiindcă e clar ca lumina zilei că nu se poate să fi fost cineva și vedea numărul unu și victimă numărul unu de-a lungul unui sfert de veac de teroare.

Dacă în condițiile de inchisoare de pînă în 1989, cultura devenise un fel de exercițiu de supraviețuire, în haosul de acum ea pare să-si fi pierdut orice sens. Cred totuși că lumea nu ar trebui să fie atât de impacientată pentru că ne-am oprit o vreme la această răscrucă a istoriei și a istoriei culturii ca să vedem de unde venim și incotro ne-am putea îndrepta. Criza cuvîntului este, totuși, singura criză care are și o dimensiune benefică. Ea dovedește că poetul adevărat nu a trecut prin tragedia în care au fost impușcați atîția oameni în stradă, așa cum trece gîsca prin apă. Din criză se intrupează, de fapt, Poezia. Numai grafomanul poate să scrie oricând și despre orice. De aceea poetul este o ființă infinit mai fragilă decît crede cel care îl arată cu degetul la buletinul de știri printre bombe și crimi și afaceri proaste.

Dacă poezia se face pe cont propriu în săracie și în singurătate, Poetul nu trebuie tratat de persoanele oficiale ca și cum statul român îl ar acordat un avans regesc iar el ar fi fugit cu sacul de aur fără să-si fi onorat obligațiile pe care le avea. Oricum, criza lui nu costă pe nimeni nimic în vreme ce pe el îl costă imens. Despre boala sa sufletească nu se poate vorbi așa. Măcar fiindcă omul nu trăiește numai cu pline, ci și cu Cuvîntul lui Dumnezeu și al Poetului care se chinuie să în totul de la-cepăt pe cont propriu și să facă lumea încă o dată și încă o dată pînă cînd reușește să-i iasă așa cum ar trebui să fie, nu cum a ieșit (în realitate) după atîtea pierderi de viață omenești.

IN MEMORIAM ION NEGOIȚESCU

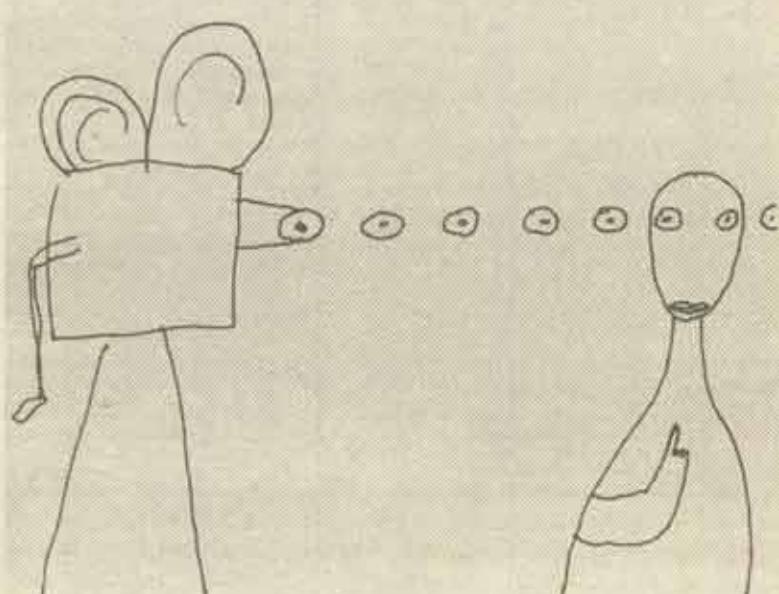
"Cred că nu există intelectual din țara noastră care să nu-și dea seama că România trece azi printr-o din cele mai complete perioade ale istoriei sale, istorie de altfel mult mai bogată în întuneric decât în lumină. Poate cea mai cumplită perioadă din întreaga noastră istorie, căci de data aceasta realele se datorează în mai mică măsură factorilor din afară decât celor din lăuntrul țării însăși.

Față de epoca fanarioților, cu care cea contemporană e adesea comparată, aceasta din urmă se deosebește esențial prin faptul că astăzi România dispune de o patră intelectuală numeroasă, constituind sursa inepuizabilă de inteligență creatoare, aptă ca atare să contracareze acțiunea nocivă a sistemului social politic ce ne-a fost impus din afară."

(Din volumul
În cunoștință de cauză, editura Dacia 1990)

FILME ROMÂNEȘTI LA BERLIN

Ultima realizare a Studioului de creație cinematografică al Ministerului Culturii, filmul lui Stere Gulea, VULPE VİNĂTOR, beneficiază – afilat cu bucurie – de o invitație oficială în cadrul prestigioasei secțiuni "Panorama" a Festivalului de film de la Berlin ce începe pe 11 februarie. Pe scenariul lui Harry Merkle și al Herthei Müller (cunoscută scriitoare germană plecată în anii ceaușismului din România), această coproducție româno-germană urmărește existența a două cupluri timișorene pe fundalul evenimentelor care au premiers și dezlănțuit explozia populară de pe Bega din decembrie '89. Imaginea apartine lui Florin Mihăilescu, iar sub mină riguroasă a autorului "Morometilor" evoluează Oana Pellea, Dan Condurache, Mara Grigore și Claudiu Istodor, interpreți rolurilor principale. Mai multe amânunte nu dezvăluim deocamdată, lăsând întreagă surpriza descoperirii acestui film demascator spectatorilor, care vor putea să-l vadă pe ecranele noastre, foarte probabil, de la sfîrșitul lui martie. Adăugăm doar că alături de VULPE VİNĂTOR, la Berlin va fi prezentă și BALANȚA lui Lucian Pintilie, care și va prefața astfel inceputul – nu ne indorm, la fel de triumfator precum cel francez ori canadian – circuitului german, și PATUL CONJUGAL al lui Mircea Daneliuc (în selecția oficială). Trei filme autohtone într-un singur festival de marcă – record mondial românesc!

Măsura vieții/măsura artei

Cum poți verifica informația vehiculată într-un articol? În ce mod pot fi nuanțate, corigate, amendate opinile unor autori personalități asupra altor autori personalități? În ce moment intervine cenzura, în ce moment, neintervenind, ignoră o elementară obligație morală? La toate acestea m-am gândit în această săptămână, în care mi-am dat seama că articolul d-lui Paul Goma putea răni imaginea publică a unuia dintre marii artiști români contemporani: Lucian Pintilie.

Nu numai pentru că i-am citit un impresionant text în "Cahiers du Cinema" unde își povestește experiența de la 17 ani, cind tatăl său a fost arestat, ci și pentru că i-am văzut filmele, cred că nu a spus la Televiziunea franceză fraza atribuită de Paul Goma: "Am făcut și eu ca toată

lumea" etc. Dar despre o frază este vorba aici sau despre ambiguitatea vieții și a artei?

Reamintindu-mi experiențele trăite și istoriile netrăite în deceniile prin care am trecut cu toții, greutățile (ce cuvânt inodor!), țaria (însemnând ureori dibacie) de a înfrunta umilințele pentru a le transforma în victorii (artistice) etc., ceea ce a însemnat pentru generații la rînd mitul lui Lucian Pintilie, am resimțit din plin absurditatea situației. Evident, este intolerabil ca Paul Goma să nu mai poată publica (sau să fie cenzurat) în România, dar la fel de intolerabil mi se pare și să ajungem să cintărим dosare, să vizionăm casete, să măsurăm fraze, să dăm certificate celor ce au reprezentat șansa României de a ieși din anonimat.

În același fel în care e revoltătoare fraza "toți am colaborat" cind o apropiu de Paul Goma, mi s-a părut revoltător să aplici procustian măsura vieții lui Paul Goma la viața lui Lucian Pintilie.

Probabil aici este reproșul pe care l-aș face lui Paul Goma: credința că el poate distribui epitete, calificative etc. cu o severitate pe care pe pămînt nu î-o poate da nimeni.

GABRIELA ADAMEȘTEANU

MARIAN CHIRIAC

Cehia și Slovacia, un divorț de catifea

De la 1 ianuarie 1993, vechiul stat ceho-slovac a fost înlocuit de două republici independente, Cehia și Slovacia. După 74 de ani de viață comună, două popoare – care vorbesc aproape aceeași limbă și care au un trecut istoric nedelimitat de diferențe majore – se despart fără mult entuziasm. Afirând adesea independența națională ca unică soluție, o parte din fosta lume comunistă se dezintegrează sperînd, aparent paradoxal, să se regăsească în context european.

• "Tu ești un papă-lapte"

Nationalismul pare a fi stîrnit adesea de o gelozie economică, și anume gelozia că trăiești mai puțin prosper decât vecinul tău, care doar întimplător aparține unui alt grup etnic.

După căderea comunismului, atât cehii, cât și slovacii și-au manifestat nestingherit, dar în mod rezonabil, antipatia reciprocă. În ultimii trei ani, vechile stereotipuri comportamentale și ideologice au cîștigat în amploare. Cehii îl acuză pe slovacii de complexe de inferioritate, iar aceștia din urmă reprozează cehilor o atitudine arrogată. Explicația, oarecum simplistă și inevitabil insuficientă, redă totuși o realitate – diferențele economice (deci și cele social-politice) favorizează ascensiunea sentimentelor naționaliste.

Situatia este simptomată întregii zone foarte comuniste: croați, fiind mai prosprii economic, refuză să mai viațuiască alături de sârbii mai puțin dezvoltati – de aici și pînă la tragedia iugoslavă nu a mai fost decît un pas; cehii sunt priviti de cei mai mulți polonezi ca un papă-lapte, în schimb, în Cehia polonezii au reputația de a nu fi de o cinste ireproșabilă; să mai amintim în plus, și doar în treacăt, de perspectiva generică a românului asupra tiganului pentru a înțelege că inhibițiile și mărginirea datorate săraciei ori îngădirilor politice se pot transforma adesea în adevărate traume.

• Un adio pașnic

Separarea Ceho-Slovaciei nu s-a facut prin referendum. Inițiativa a apartinut în primul rînd oamenilor politici, susținuți de naționaliști însocați, mai ales oamenii în vîrstă.

După alegerile din iunie anul trecut, cîștigate în Slovacia de ex-comunistul Vladimír Meciar, problema separării nu a mai fost decît una de durată și de negocieri. Relațiile dintre Meciar și omologul său ceh Václav Klaus s-au deteriorat continuu; aprige dispute asupra strategiei comune de politică externă și a modului în care să se împartă proprietatea federală au fost urmate de întîlniri care au stabilit condițiile "divorțului de catifea".

La 29 octombrie 1992, Meciar și Klaus au semnat 16 proiecte de legi, documente de reglementare a separării, dintre care menționăm pe cele mai importante: un acord privind crearea unei piețe unice între Cehia și Slovacia; un tratat de reglementare a granitelor comune; un tratat privind securitatea socială; un acord ce permite angajarea cetățenilor ambelor republici în oricare

dintre ele; un acord privind cooperarea în protecția mediului; un tratat privind folosirea în comun a arhivelor fostului minister federal al Afacerilor Externe și ale poliției etc.

Cel mai important dintre aceste documente este acordul privind crearea unei piețe unice comune. Atât Klaus cât și Meciar au apreciat acest acord ca o condiție obligatorie pentru admisarea căt mai rapidă a țărilor lor în instituțiile europene, și în special în Comunitatea Europeană. Unii oficiali CEE arătau chiar că nu se poate pune problema aderării celor două state la organismele comunitare dacă nivelul cooperării dintre ele nu este asemănător celui dintre țările membre CEE.

Cind țările se dezintegrează, separindu-se în state complet noi, de obicei lucrul acesta se întâmplă în mod haotic și violent. De aceea rămîne mai greu de înțeles, dar nu mai puțin de apreciat, modul pașnic în care s-a facut despărțirea dintre Cehia și Slovacia. Din păcate, despărțirea politică și statală nu a dus la rezolvarea tuturor problemelor.

• Slovacia, greul preț al despărțirii

Un sondaj de opinie efectuat în zilele premergătoare datei de 1 ianuarie arăta că peste 50 % dintre slovaci ar fi preferat rămînerea în cadrul federației. Tinerii, în special, par mai pesimisti, deruiați de consecințele economice ale ruperii de mult mai prospăta Cehie.

Previzunile pentru anul în curs, în ceea ce privește situația generală, nu sunt deloc dățătoare de optimism. Se estimează o scădere a producției de la 10 pînă la 15 %, însoțită de o rată a somajului ce ar fi de 15 procente. În plus, primele efecte negative ale separării au și început să apară. Întreprinderile cehi și slovace și-au limitat colaborările reciproce, căutind deja alți parteneri de afaceri în terță țară; băncile din Cehia și-au limitat creditele către instituțiile slovace, ceea ce a dus la o scădere a lichidităților acestora din urmă etc.

Primul-ministrul Vladimír Meciar dă vină în special pe slaba investiție străină în Slovacia, sub 10 % din cît a beneficiat Cehia. Ca un veritabil lider educat la școala partidului unic, el acuză mass-media internaționale de prezentațarea deformată a imaginii Slovaciei ca "stat totalitarist, fascist, comunist și naționalist", uitînd prea repede, se pare, că fără sprijinul formațiunilor politice de dreapta și al celor foarte comuniste nu ar fi putut accede la putere. Meciar se află într-un aproape continuu diferend cu presa independentă – de nenumărate ori i-a sfătuat pe jurnaliști să aplice principiile "auto-cenzurii etice" atunci când își redactează materialele despre propria

lor țară; a renaționalizat cele mai importante tipografii; a demis pe președintele departamentului de știri al Televiziunii naționale atunci cînd acesta a refuzat să-i ofere regulat un spațiu de 10 minute pentru a se adresa direct poporului.

O altă virtuală problemă generatoare de neliniști o reprezintă minoritatea maghiară, de circa 600.000 persoane, grupată în proximitatea granitiei cu Ungaria. Sute de ani, ungurii au fost națiunea conducătoare în fostul imperiu austro-ungar, în care era înglobată și Slovacia, iar lucru acesta nu se uită cu ușurință. Dacă guvernul face presiuni pentru adoptarea unei legi privind renunțarea la inscripțile bilingve în teritoriile cu majoritate maghiară, această comunitate caracterizează Constituția slovacă drept ambiguă la capitolul drepturilor minoritatelor.

Atmosfera de suspiciune și de previziuni asupra politiciei externe pe care o va promova premierul Meciar. Diferendul cu Ungaria asupra hidrocentralei de la Gabčíkovo, protestele repetate ale Washingtonului față de exportul de armament slovac alimenteză un sentiment de nefiincredere pe plan internațional, contribuind totodată la întărirea sentimentelor naționaliste din interiorul țării.

Iulie anul trecut 60 % dintre cehi au recunoscut persoana lui Havel, în timp ce în decembrie procentul era de doar 45 %. Si vocile oamenilor politici au cunoscut o oarecare virulență în acest sens. "Havel are foarte puțin habar de politică. Sper că el nu va vorbi mai întîi și apoi să se gîndească la ce a spus" declară liderul grupului ODS din parlament, Jiří Honajzer. Dar, dincolo de alergia unora la modul de a fi intelectual, specific lui Havel, realegearea sa contribuie la menținerea unei imagini favorabile pe plan internațional.

Speranțele cehilor sunt legate de modul în care se vor completa cei doi foarte diferiți Václav Klaus, unul dintre cei mai apreciați economisti pe plan mondial, a imprimat un ritm alert reformelor economice, dar pare optimist numai pe termen lung. Somajul este în creștere, inflația – care a fost de 11 % anul trecut – tinde să se dubleze, domeniul sănătății și al asistenței sociale are carente, numeroase societăți privatizate sunt în pragul falimentului. Important pare a fi că atât președintele și primul-ministrul sunt adepti convinsi ai economiei de piață, Havel

	CEHIA	SLOVACIA
Populație	10,5 mil. locuitori	5 mil. locuitori
Rata somajului	2,9 %	11,3 %
Producția industrială	16,3 mld. \$	6,5 mld. \$
Produs intern brut	15,5 mld. \$	5,5 mld. \$
Investiții străine	540 mil. \$	150 mil. \$

• Cehia celor doi Václav

Vremea entuziasmului din timpul Revoluției de Catifea a trecut. Astăzi, Cehia se confruntă cu numeroase probleme, economice dar și politice, continuind să rămîne totuși un puternic stat industrializat, în care impactul economiei de piață asupra populației nu a cunoscut forme extreme, ca în restul țărilor foarte socialiste.

Istoria post-comunistă a Cehiei este foarte mult legată de numele lui Václav Havel. La 26 ianuarie 1993, acesta a fost ales președinte pentru a doua oară; numai că de astă dată el este șeful unui alt stat.

Acum, realul deținător al puterii e impetuosul prim-ministrul Václav Klaus, a cărui formă politica – Partidul Civic-Democrat (ODS) – este liderul unei coalitii de conducere formată din patru partide. ODS nu a sprijinit în totalitatea sa realegera lui Havel, unii dintre membrii partidului declarîndu-și fățis sprijinul pentru ceilalți doi candidați prezidențiali. Cu toate că Havel a cîștigat lejer – el a obținut 109 sufragii, față de comunista Maria Stiborová (49) sau liderul Partidului Republican, de extremă dreaptă, Miroslav Sládek (14) –, popularitatea sa este în continuă scădere. Sondaje de opinie arătau că în

nuantă totuși că, deși se identifică cu transformările din țara sa, nu și-a facut un scop în viață din principiile capitaliste.

Deși despărțite, Cehia și Slovacia rămîn împreună atât prin poziția geografică, cit mai ales prin legăturile economice și culturale. Scopul declarat al ambelor țări este regăsirea în context european. Predecesorul lui Meciar și unul din rivalii săi politici, Jan Carnogurski, admitea că Slovacia este adesea duplicitară față de Occident, dar în ciuda acestui fapt Vestul trebuie să-și extindă ajutorul și în această țară. "Dacă Slovacia este izolată de Occident, ea va fi împinsă către Est" avertiza el.

La conferința de presă care a urmat alegerii sale în funcția supremă, Václav Havel arăta că va trebui "să contribuie la stabilitatea politică a țării" și "să întărească relațiile prietenești cu toate statele, dar în primul rînd cu Slovacia". Convingerea lui Havel, exprimată public, este că cele două țări s-au despărțit pentru a se reuni iarăși; "am avut în minte un proiect pe termen lung; într-un context mai larg. Am înțeles lucrul acesta ca un pas către o viitoare integrare a tuturor țărilor europene" declară recent președintele ceh.